

Oppdrettsbransjens praksis av IAS 41

Kilde: Gerard LACZ / Gerard LACZ / Photoshot / Universal Images Group

Bacheloroppgave utført ved

Høgskulen på Vestlandet – studiested Haugesund, økonomisk- administrativ utdanning

Av: 1. Berge, Hege
2. Hunsbedt, Christine Marie Lie
3. Håkull, Astri
4. Nordvik, Turid Helen

Kandidatnummer: 25
Kandidatnummer: 41
Kandidatnummer: 29
Kandidatnummer: 35

Dette arbeidet er gjennomført som ledd i bachelorprogrammet i økonomi og administrasjon ved Høgskulen på Vestlandet og er godkjent som sådan. Godkjennelsen innebærer ikke at HVL inntar for metodene som er anvendt, resultatene som er fremkommet og konklusjoner og vurderinger i arbeidet.

Bacheloroppgavens tittel: Oppdrettsbransjens praksis av IAS 41

Student 1

Student 2

Student 3

Student 4

(Sign)

(Sign)

(Sign)

(Sign)

Navn på veileder:

Svein Magne Abrahamsen

Gradering: *Offentlig / ikke offentlig.*

(Tidsbegrensning på eventuell gradering:) *Graderingen oppheves dato år*

Forord

Denne bacheloroppgaven vil være sluttoppgaven på vårt bachelorstudie ved Høgskolen på Vestlandet. Bacheloroppgaven er skrevet innen studieretningen økonomi og administrasjon med fordypning innen regnskap.

Vi ønsket å velge et tema som var dagsaktuelt og spennende. Dermed falt valget vårt på oppdrettsbransjen og en problemstilling innenfor dette området. Gjennom dette arbeidet har vi fått god hjelp av våre informanter og ønsker å rette en stor takk til Marine Harvest og Bjørn Einar Strandberg for å ha vært engasjert og stilt seg selv til disposisjon for oss. Vi ønsker også å takke vår veileder Svein Magne Abrahamsen for god og konstruktiv tilbakemelding.

Det har vært en omfattende og til tider en krevende prosess, men vi sitter igjen med gode kunnskaper og innsikt både av oppdrettsbransjen og deres praksis av IFRS. Vi vil takke hverandre for tre fine år på HVL og for et godt gruppesamarbeid.

Abstract

In this task we have looked at how the aquaculture industry uses IAS 41 in its valuation of biological assets. Financial reporting according to IFRS requires fair value assessment. IFRS 13 states how fair value should be considered. Our purpose of this task was to compare if the various stock companies on Oslo Børs (stock exchange) have a coinciding practice.

Our problem was as follows:

- Is the Norwegian salmon industry's practice of IAS 41 comparable?
- Has there been a change over time?

In order to answer our problem, we have conducted a documentary study of the annual reports of six listed stock farming companies, as well as interviews with both an accountant and an accounting user.

Our analysis showed in the first part of the problem that it was largely comparable. In the second part, covering the years 2004 to 2015, we see a tricky transition from GRS to IFRS. Here, historical cost and real value were practiced over the first few years. It was only in 2006 when the Financial Supervisory Authority made a decision to report biomass to fair value that they began to adjust accordingly. The following years we have seen a gradual improvement of information relating to IAS 41, which is given in the annual reports, but no form of calculations and the factors underlying the model are still not shown. Overall, we see a positive trend towards the end of the period.

It was also apparent from one interview that a common model of fair value adjustment is being worked on, this will continue to increase the comparison basis.

Sammendrag

I denne oppgaven har vi sett på hvordan oppdrettsbransjen anvender IAS 41 i sin verddivurdering av biologiske eiendeler. Regnskapsrapportering etter IFRS krever vurdering til virkelig verdi. IFRS 13 sier hvordan virkelig verdi skal vurderes. Formålet vårt med denne oppgaven var å sammenligne om de ulike oppdrettsselskap på Oslo Børs har en sammenfallende praksis.

Problemstillingen vår ble som følger:

- Er den norske laksebransjens praksis av IAS 41 sammenlignbar?
- Har det skjedd en endring over tid?

For å besvare problemstillingen vår har vi gjort et dokumentstudie av årsrapportene til seks børsnoterte oppdrettsselskap, samt intervju med både en regnskapsprodusent og en regnskapsbruker.

Vår analyse viste i første del av problemstillingen, at den var stort sett sammenlignbar.

I andre del som omhandler årene 2004 til 2015, ser vi en trøblete overgang fra GRS til IFRS.

Her ble det praktisert historisk kost og virkelig verdi om hverandre de første årene. Det var først i 2006 da det kom ett vedtak fra Finanstilsynet å føre biomasse til virkelig verdi, at de begynte å innrette seg etter dette. De påfølgende år har vi sett en gradvis forbedring av informasjon som omhandler IAS 41 som blir gitt i årsrapportene, men det blir fortsatt ikke vist noen form for beregninger og hvilke faktorer de legger til grunn i modellen for virkelig verdijustering. Totalt sett ser vi en positiv utvikling mot slutten av perioden.

Det kom også fram fra det ene intervjuet at det jobbes mot en felles modell for verdijustering, dette vil fortsette å øke sammenligningsgrunnlaget.

Innholdsfortegnelse

1. Innledning	1
1.1 Bakgrunn	2
1.2 Problemstilling	3
1.2.1 Avgrensning og oppbygging av oppgaven.....	5
2. Teori	6
2.1 Teoretisk grunnlag	6
2.1.2 Eksisterende litteratur og tidligere forskning.....	6
2.2 Fra GRS til IFRS	7
2.3 IFRS - et konseptuelt rammeverk	7
2.3.1 Relevans og troverdig representasjon.....	8
2.3.2 Sammenlignbarhet.....	9
2.3.3 Kost-nytte.....	9
2.3.4 Viktige punkter i IFRS standardene.....	10
2.4 Virkelig verdi	13
2.4.1 Svakheter ved bruk av virkelig verdi.	13
2.5 Oppdrett og laksens livssyklus	14
2.6 Verdivurdering	15
2.7 Faktorer som kan påvirke sammenligningsgrunnlaget	19
2.7.1 Priser anvendt i verdsettelsen av atlantisk laks i Norge.....	19
2.7.2 Kostnader knyttet til oppdrett.....	21
2.8 Etablering av bransjesamarbeid- Bransjegruppa	23
3 Metode	25
3.1 Analyseformål	25
3.2 Datainnsamling	26
3.2.1 Kvalitative data vs. kvantitative data	26
3.2.2 Sekundærdata	27
3.2.3 Årsregnskaper.....	27
3.2.4 Primærdata.....	27
3.3 Valg av metode	28
3.3.1 Gjennomføring av intervju.....	28
3.3.2 Utforming av intervjuguide.....	29
3.3.3 Pålitelighet og troverdighet	29
3.4 Problematikk ved metode	30
4 Presentasjon og drøfting av intervju	32
4.1 Innledning	32
4.2 Informanter og intervju	32
4.2.1 Bjørn Einar Strandberg	32
4.2.2 Lars Tore Andersen og Heine Solberg , Marine Harvest ASA	35
4.3 Drøfting	38
5 Presentasjon av funn og analyser i dokumentstudiet	39
5.1 Innledning	39
5.2 Informasjon om firma anvendt i dokumentstudiet	40
5.2.1 Austevoll Seafood ASA	41
5.2.2 Grieg Seafood ASA.....	41
5.2.3 Lerøy Seafood Group ASA	42
5.2.4 Marine Harvest ASA	42
5.2.5 Norway Royal Salmon ASA	42
5.2.6 SalMar ASA.....	42

5.3 Funn fra i 2015 årsrapporter	43
5.3.1 Noter om regnskapsmessige prinsipper	43
5.3.2 Biologiske eiendeler	43
5.3.3 Anvendte prinsipper.....	44
5.3.4 Priser	45
5.3.5 Dødelighet	45
5.3.6 Bransjegruppens arbeid.....	46
5.4 Drøfting	46
5.4.1 Skjønnsmessige vurderinger og estimater.....	46
5.4.2 Priser og kostnader – verdivurderingsmodellen.....	47
5.4.3 Relevans og troverdig representasjon.....	48
5.4.4 Bransjegruppens samarbeid.....	49
5.5 Funn fra tidsperioden 2004 til 2015	50
5.5.1 Austevoll SeaFood ASA.....	50
5.5.2 Grieg Seafood ASA.....	51
5.5.3 Lerøy Seafood Group ASA (LSG)	53
5.5.4 Marine Harvest ASA	54
5.5.5 Norway Royal Salmon ASA	55
5.5.6 SalMar ASA.....	57
5.6 Drøfting	58
5.6.1 Skjønnsmessige vurderinger og estimater.....	58
5.6.2 Priser og kostnader – Verdivurderingsmodellen	59
6 Avslutning.....	61
6.1 Konklusjon	61
6.2 Svakheter ved studien.....	63
6.3 Forslag til videre forskning	63
Figuroversikt.....	64
Litteraturliste.....	65
Vedlegg 1	65
Vedlegg 2	67
Vedlegg 3	69
Vedlegg 4	71
Vedlegg 5	73
Vedlegg 6	75
Vedlegg 7	77
Vedlegg 8	79

1. Innledning

Den norske oppdrettsnæringen har siden 1980 økt produksjonen fra 4 tusen tonn til hele 1,31 millioner tonn laks i 2015 (Statistisk Sentralbyrå, 2016). Dermed gikk 2015 ut som et nytt rekordår for oppdrettslaks. Det ble også satt ny rekord i eksport, med verdier for 50 milliarder kroner, med Europa som det desidert største markedet (Laksefakta, 2016). Vi kan videre lese ut fra Finanstilsynets rapport fra tematilsyn 2015, at den samlede verdien fra de oppdrettsforetakene som er notert på Oslo Børs utgjør hele 85 milliarder, noe som tilsvarer rundt 4% av hele markedsverdien av alle foretak som er registrert på Børsen. Ut fra stortingsmeldingen, "*Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst i norsk lakse- og ørretoppdrett*", som ble lagt frem av nærings- og fiskeridepartementet, går det frem at de høye lakseprisene og den gode lønnsomheten i bransjen gir en klar indikasjon på at verden har et økt behov for mer laks (Meld.St.16 (2014-2015)). Nærings- og fiskeridepartementet fremmer dermed et forslag om å øke verdiskapningen i oppdrettsnæringen basert på bærekraftig vekst og bedre miljøtilpasning. Selve produksjonen av laks er en tidkrevende prosess som strekker seg over ca. 2 til 3 år og går gjennom ulike faser fra rogn til spiseklar laks (laks 2017). I denne næringen ser en og at det er mange utgifter over tid, før en får inntekter. For å oppnå gode resultater er en avhengig av flere miljøfaktorer som vanntemperatur, saltholdighet, lys og et friskt, oksygenrikt vann. Det er nettopp disse faktorene som gir Norge det gode utgangspunktet for oppdrett av laks (Havforskningsinstituttet 2009). Det er den eventyrlige utviklingen i denne bransjen som har fanget vår interesse, og vi ser at oppdrettsnæringen er en stor del av Norges fremtid. Vi ser også at lakseoppdrettsnæringen i den siste tiden har blitt mye diskutert i ulike media, både på med tanke på lus, rømminger og miljøproblematikk. Det er på denne bakgrunn at vi har valgt temaet oppdrettsnæringen for vår bacheloroppgave, og en problemstilling innenfor regnskapsområdet i dette spennende emnet. Enda mer konkret rettet mot hvordan oppdrettsforetakene verdsetter laksen, og hvorledes dette blir presentert i årsrapportene.

1.1 Bakgrunn

Regnskapsloven og herunder GRS (god regnskapsskikk) var frem til 2005 den sentrale reguleringen i Norge for regnskapsrapportering for selskaper på børs. Men som følge av EU's forordning av 2002, og EØS- avtalen, ble det i 2002 innført at alle børsnoterte selskaper nå må avlegge regnskap etter International Financial Reporting Standards (heretter IFRS). Bestemmelsen trådte først i kraft fra 1. Januar 2005. Målet med dette var å legge til rette for den stadig sterkere internasjonaliseringen, og på denne måten kan medlemslandene harmonisere sin regnskapslovgivning (Ot.prp.nr 39). Denne forordningen innbar også krav om etablering av et nasjonalt håndhevingsorgan som skulle kontrollere at foretakenes etterlevelse av IFRS var tilfredsstillende. I Norge ble det kredittilsynets regnskapstilsyn som skulle ta seg av dette.

De norske børsnoterte foretakene var i følge Baksaas og Stenheim (2015) godt forberedt på denne overgangen, da de i lengre tid hadde brukt IFRS som rettesnor ved beslutninger som omhandlet regnskapsmessige avklaringer. I følge Fardal (2007) medførte innføringen av IFRS store utfordringer for oppdrettselskapene. Spesielt regnskapsføringen av beholdningen av levende fisk skapte problemer. Før 2005 ble denne beholdningen vurdert etter regnskapsloven og god regnskapsskikk. Dette innebar at levende fisk ble vurdert som ordinært varelager, altså til laveste verdi av historisk kost eller virkelig verdi, mens laks som var mindre enn 4 kg skulle vurderes til historisk kost, jf. Rskl § 5-2. Etter IFRS skulle levende fisk nå behandles under en egen standard; International Accounting Standards 41 agriculture, (heretter IAS 41 landbruk) herunder biologisk material. Denne sier at som hovedregel skal levende fisk vurderes etter virkelig verdi (Fardal 2007). En biologisk eiendel er i henhold til IAS 41 et levende dyr eller en levende plante, og formålet med denne standarden er å fastsette regnskapsmessig behandling og opplysninger med hensyn til landbruksvirksomhet.

Ved innføringen av IFRS i Norge hevdet oppdrettsfirmaene at det ikke var mulig å måle den levende fisken til en virkelig verdi på en måte som tilfredstilte IAS 41's virkelige verdi. De benyttet seg dermed av unntaksbestemmelsen i IAS 41.30, som kort oppsummert sier at når det ikke finnes et eksisterende marked og der det er upålitelige målinger, skal det måles til historisk kost. Bransjen fortsatte da å måle den levende fisken til kostpris (Bernhoft, Fardal 2007). Ut fra dette ble det mange diskusjoner med finanstillsynet. Bransjen mente at fisken måtte være større enn 4 kg for å kunne innregnes til virkelig verdi, mens Kredittilsynets

regnskapstilsynet mente 1 kg. Dette endte med at Finansdepartementet fattet et vedtak om at levende fisk under 4 kg likevel skulle vurderes til virkelig verdi etter hovedbestemmelsen i IAS 41. Når det ikke eksisterer et reelt marked for denne klassen av fisk, og dermed ikke observerbare markedspriser, må verdien beregnes ut fra pris på slaktet fisk korrigert for fremtidige kostnader (Finanstilsynet, 2011) Finanstilsynet fattet som nevnt vedtaket, men hvordan denne justeringen skulle foretas ble ikke spesifisert. En så da at dette skapte utfordringer, og utøvelse av skjønn ble praktisert hos de ulike selskapene.

I 2011, i forkant av implementeringen av IFRS 13, utgav Finanstilsynet en rapport der de påpekte ulike synspunkter angående bransjens praktisering av verdjustering. Her ble det bemerket at historiske kostnader ikke er relevante i en virkelig verdi- modell. De beskriver at anvendelse av tilvekstmodeller (en formel der en tar utgangspunkt i slakteklar fisk og korrigerer for forventede fremtidige kostnader) hvor historiske kostnader ligger i bunn, kan gi en feilaktig fremstilling ved beregning av kilopris på ikke slakteklar laks (Finanstilsynet, 2011)

I 2013 ble IAS 41 endret. Dette som følge av innføringen av en standard for virkelig verdi; IFRS 13. Prinsippene for selve målingen av virkelig verdi i IAS 41 skal nå skje etter IFRS 13. (Strandberg, Sellæg 2014). I henhold til IFRS 13.5 skal denne standard anvendes når en annen IFRS standard krever eller tillater målinger av virkelig verdi. Finanstilsynet har ved flere anledninger utført bransjetilsyn i oppdrettsnæringen. Senest i 2015 ble det publisert en rapport om tematisyn blant oppdrettsforetak (Finanstilsynet, 2015). Her var målsettingen å avdekke om det eksisterte en ensartet praksis angående måling av virkelig verdi i bestemmelsene til IFRS. Det kommer frem av denne rapporten, at selv etter 10 års anvendelse av IFRS eksisterer det fortsatt en ulik praksis i bransjen.

1.2 Problemstilling

Fra årene etter innføringen av IFRS for de børsnoterte foretakene, har det blitt mye diskutert for og imot bruken av virkelig verdi. Bernhoft og Fardal (2007) skriver i sin artikkel at motstanderne av føringer til virkelig verdi, mente på sin side at det var bruken av historisk kost som økte påliteligheten til regnskapene. Dette fordi historisk kost er et resultat av faktisk gjennomførte transaksjoner og dermed en større grad av verifiserbarhet og informasjon som er nøytral. Dermed anses historisk kost for å ha stor grad av pålitelighet. Motstanderne av

virkelig verdi påpekte også at rapportering til virkelig verdi kan forvirre de ulike regnskapsbrukere, da dette er tall basert på flere hypotetiske antakelser.

Tilhengerne av virkelig verdi mente derimot at man vil oppnå mer relevante opplysninger og størrelser i regnskapet, og at denne informasjonen bidrar til større beslutningsnytte for brukerne.

I 2011 gjennomførte Finanstilsynet en regnskapskontroll av firmaene på Oslo Børs. Noen av synspunktene som ble påpekt her var posten virkelig verdi av biologiske eiendeler.

Finanstilsynet opplyste at de var kjent med at oppdrettsforetakene benyttet seg i ulik grad av tilvekstmodeller for å komme frem til virkelig verdi, og at det i noen tilfeller blir supplert med en vurdering etter laveste verdis prinsipp. De bemerket videre at historiske kostnader ikke var relevante i en slik virkelig verdi modell, og at anvendelse av tilvekstmodeller der historisk kost ligger i bunn, kunne gi skjevheter ved beregningen av den virkelige verdien. Finanstilsynet opplyser også i 2011 at de forventer at foretakene etablerer en solid metode for måling til virkelig verdi. Det er også forventet at foretakene skal opplyse om metoder og forutsetninger som blir anvendt for å fastsette virkelig verdi, samt være spesifikke i sine beskrivelser av regnskapsprinsipper.

Som nevnt innledningsvis er Norge verdensledende innen oppdrett og eksport av laks. Ut fra rapporten til Finanstilsynet som kom ut i 2015, ser vi at den virkelige verdien av de biologiske eiendeler utgjør hele 30-50 % av foretakenes totale eiendeler og på balansedagen i 2013. Når det er snakk om såpass store verdier er det dermed av stor betydning hvordan denne eiendelen verdsettes, og måling av virkelig verdi blir gjennomført, og at det er en gjennomgående lik praksis for alle oppdrettselskap på Oslo Børs. Det kan også tenkes at siden Norge har en ledende posisjon innenfor denne næringen, vil andre land rette seg etter norsk praksis.

Ut fra rapportene til Finanstilsynet publisert i 2011 og 2015 er det nærliggende å tro at det eksisterer en uensartet praksis blant oppdrettsforetakene. Det kan dermed være interessant å se på om denne praksisen er utslagsgivende for sammenligningsgrunnlaget for de ulike lakseoppdrettselskapene på Oslo Børs.

Problemstillingen vår i denne oppgaven blir som følger:

- Er den norske laksebransjens praksis av IAS 41 sammenlignbar?
- Har det skjedd en endring over tid?

1.2.1 Avgrensning og oppbygging av oppgaven

Oppdrettsbransjen er en stor næring, og det er flere regnskapsmessige områder som er interessante. Vi har i denne oppgaven kun valgt å se på oppdrettsforetakenes praksis av IAS 41, og videre firma som er børsnoterte, da disse er pliktige til å utarbeide årsrapporter etter IFRS. Vi har også begrenset selskapene til kun de som driver med oppdrett av atlantisk laks, dette for å kunne sammenligne informasjonen vi finner. Det vil gi oss en klarere oversikt over oppgaven, da det kun er en type biologisk material som blir diskutert. Det er også spesielt innenfor lakseoppdrett vi finner litteratur som omhandler vårt tema, det var også her problemene rundt verdsetting først startet.

I del 1 vil vi presentere problemstillingen vår, samt en innføring i oppdrettsnæringen.

I del 2 blir det vist hvilket teoretisk grunnlag vi har basert oppgaven vår på.

I del 3 vil vi beskrive hvilke metoder vi vil bruke for å prøve å svare på vår problemstilling.

I del 4 og 5 vil vi presentere funn og analyser. Først har vi tatt for oss intervju og drøfting av dem. Deretter rapporter fra 2015, og sammenlignet dem, da dette var de siste tilgjengelige data da vår oppgave startet. Til slutt har vi sett på rapporter tilbake i tid til 2004 og frem til 2015 og presentert funn og resultater.

I del 6 kommer en konklusjon på bakgrunn av vår undersøkelse, samt forslag til videre forskning.

2. Teori

2.1 Teoretisk grunnlag

I denne delen vil vi først gi en kort beskrivelse av oppdrett og laksens livssyklus. Videre vil vi skrive om teorien som ligger bak, og danner fundamentet for oppgaven vår. Først presenteres det grunnleggende regnskapsteori, regnskapsprinsipper, kvalitetskrav og viktige punkter under IFRS og IAS som er aktuelle for problemstillingen. Videre kommer det punkter som tar opp vesentlige faktorer som knyttes til verdivurdering og verdsettingspraksisen som blir anvendt for å kunne verdsette laks.

2.1.2 Eksisterende litteratur og tidligere forskning

For å kunne besvare problemstillingen vår om sammenlignbarhet i praksis av IAS 41, og om det har skjedd en endring av praksis over tid, må vi først sette oss inn i aktuell og relevant teori om temaet. Vi må også sette oss inn i hvilke faktorer som eventuelt utgjør grunnlag for sammenlignbarhet/ ikke sammenlignbarhet. I denne oppgaven har vi vektlagt disse artiklene: Bjørn Einar Strandberg og Finn Sellæg (2014) *verdimåling av fisk etter IFRS*. Denne ble anvendt for å forstå hvordan laks blir verdsatt og hva som ligger i begrepet "tilvekstmodeller". Bård Misund (2016) *Verdirelevansen av å rapportere biologiske eiendeler til virkelig verdi*, i denne artikkelen blir det undersøkt om verdirelevansen av biomassejusteringene til virkelig verdi i regnskapene til oppdrettsselskapene. Det blir her konkludert med at denne balansejusteringen er nyttig og gir et bedre resultatmål. Finanstilsynet (2015) *Rapport fra tematilsyn*. Denne rapporten har tatt for seg tematilsyn i oppdrettsbransjen av selskaper representert på Oslo Børs for regnskapsåret 2013. Der formålet med dette tilsynet var å avdekke om det eksisterer en ensartet praksis i bransjen, i overensstemmelse med bestemmelsene i IFRS.

Innenfor temaet laks og oppdrettsnæring er det mye materiale å finne. Vi vil i denne oppgaven også benytte oss av artikler fra tidsskrifter for økonomi og ledelse som MAGMA, Praktisk økonomi & finans, og Regnskap & Revisjon. Boka Regnskapsteori av Kjell Magne Baksaas og Tonny Stenheim vil vi bruke på delen som omfatter regnskapsregelverket.

2.2 Fra GRS til IFRS

Da vår problemstilling er om oppdrettsbransjens regnskapsmessige behandling av IAS 41 er sammenlignbar og om der er skjedd en endring fra 2004-2015, er det naturlig å begynne med GRS siden implementeringen av IFRS kom først i 2005. I et regnskap ført etter GRS har man størst fokus på resultatregnskapet (hvordan bedriften gjør det) og ikke balansen (hva bedriften eier) som i IFRS. I følge Fardal (2007) er den overordnede målsetningen i et resultatregnskap (GRS) å gi en så fornuftig måling av periodens resultat som mulig. Jf. regnskapsloven § 3-2a beskrives det at årsregnskapet skal gi et rettviseende bilde av organisasjonens økonomiske situasjon. Både GRS og IFRS har som overordnet mål å gi et så rettviseende bilde som mulig for å hindre at informasjonen blir asymmetrisk, men som vi kommer til å se videre her, blir utfallet på årsregnskapet ulikt i GRS og IFRS når ulike målemodeller ligger til grunn. I GRS har man historisk kost-modell som vil si at det må skje en transaksjon (kjøp eller salg) før man kan føre dette inn i regnskapet. Førstegangsinnregning av en eiendel skjer til anskaffelseskost, deretter blir påfølgende verdivurderinger målt til anskaffelseskost med fradrag for av- og nedskrivninger. Oppskrivning er ikke lov i GRS (Fardal, 2007) (rskl. §§ 5-2 og 5-3). Det følger av sammenstillingsprinsippet og forsiktighetsprinsippet at utgifter skal kostnadsføres i samme periode som tilhørende inntekt og urealisert tap skal resultatføres jf. rskl § 4-1. Forankret i historisk kost-modeller er kravet om pålitelig informasjon. Når man vet hvor mye eiendelen ble anskaffet for og deretter avskrevet/nedskrevet med denne summen som utgangspunkt, har man et pålitelig måleestimat. Dette var også praksis i oppdrettsbransjen før implementeringen av IFRS. Man vurderte levende fisk som vanlig varelager og målt til laveste verdi av anskaffelseskost og virkelig verdi (Fardal, 2007).

2.3 IFRS - et konseptuelt rammeverk

Baksaas og Stenheim (2015) sier at konseptuelle rammeverk skal gi rettleiding om hva som bør aksepteres og ikke når det kommer til regnskapsmessige løsninger. IASBs rammeverk har blitt (og blir) utledet av regnskapets formål, informasjonsbehovet til brukerne og regnskapets kvalitetskrav. Derfor er dette rammeverket normativt (beskrivende) og deduktivt (erfaringsbasert) med en klar målsetting for regnskapet, i motsetning til den norske regnskapsloven som er utledet gjennom et deskriptivt rammeverk (nedenfra og opp prosess).

Regnskapsloven har spesifisert hvordan en oppstillingsplan skal se ut (jf. rskl. §§ 6-1 og 6-2) i motsetning til IFRS som ikke stiller krav til en spesifikk oppstilling, men har derimot strenge krav til å ha opplysninger om sine føringer i noter. Dette på grunn av at IFRS i mye større grad fører etter virkelig verdi og hvor kravet til relevans blir lagt større vekt på enn kravet til pålitelighet, selv om kravet om å kunne estimere pålitelig også er viktig (Stenheim, 2008). Ved relevant informasjon, kommer også kravet om skjønn. Da er det viktig at det blir utførlig opplyst i noter hva som ligger bak de enkelte vurderingene. Rapportering etter IFRS er også mye mer omfangsrikt enn det er å rapportere etter GRS og preget av mye detaljerte reguleringer (Fardal, 2007). Finanstilsynet peker på i sin rapport at det er relativt store variasjoner i oppstillingsplanen til foretakene, spesielt knytter dette seg til både type og antall linjer. Mange opererer også med flere mellomsummer med benevningen ”operasjonelt driftsresultat”, som ikke tar med kostnader som helt klart burde ha vært med der, etter finanstilsynet sitt syn, som for eksempel effekter av særlige biologiske hendelser (Finanstilsynet, 2015).

2.3.1 Relevans og troverdig representasjon

I følge Baksaas og Stenheim (2015) er relevant informasjon er et av de to grunnleggende kvalitetskravene under IFRS sammen med troverdig representasjon, som altså erstattet kravet om pålitelighet. Informasjon som har evne til at regnskapsbrukerne kan fatte en beslutning på bakgrunn av dette er relevant. Dette må bli bygget opp under om informasjonen kan brukes til å si noe om fremtiden (predikasjonsverdi), eller at den har en kvalitet som gjør at den kan bevises (bekreftelsesverdi). Informasjon er troverdig når den måler det den utgir seg for å være, og gjenspeiler de underliggende økonomiske forholdene som informasjonen er ment å fremstille. I praksis kan det være svært vanskelig å få en perfekt gjenspeiling, men man skal strekke seg så lang som mulig for å få dette til. Informasjonen blir selvfølgelig mer aktuell og beslutningsnyttig om begge disse kvalitetskravene er representert (Baksaas & Stenheim, 2015).

2.3.2 Sammenlignbarhet

Vi har i vår oppgave valgt å sammenligne oppdrettsbransjens praksis av IAS 41 både på tvers av foretakene og innad i foretakene over tid. Innenfor IFRS rammeverket har man også forsterkende kvalitetskrav, dette er informasjon som skal støtte opp om de grunnleggende kvalitetskravene som nevnt over. En av disse er kravet om sammenlignbarhet. Baksaa og Stenheim (2015) skriver at de ser en klar sammenheng mellom informasjon som kan sammenlignes og informasjon som brukes til ressursallokering. Altså, det er lettere for eksterne regnskapsbrukere å forstå og ta beslutninger på bakgrunn av dette. Det er ikke meningen at foretakene skal fremstå som identiske, men når de samme reglene eller standardene blir praktisert, vil informasjonen bli enklere å sammenligne. Det å kunne sammenligne var en viktig begrunnelse for EUs beslutning om at børsnoterte selskaper skal avlegge konsernregnskap etter IFRS (Røsok, 2017). I vårt globaliserte samfunn har finansmarkedene i aller høyeste grad blitt vevd sammen, og dermed også behovet for sammenligning på tvers av land og kontinenter. IFRS og US-GAAP er de to verdensledende regnskapsspråkene, med IFRS som nummer en (Baksaa & Stenheim, 2015).

Et annet viktig punkt under forsterkende kvalitetskrav er krav om at informasjonen er verifiserbar, altså informasjon som kan bekreftes av andre enn dem som utarbeider regnskapene. Et klassisk eksempel på dette er markedspriser. Og nettopp markedspriser er ofte det som brukes når man i IFRS skal vurdere noe til virkelig verdi. At eiendeler og omløpsmidler blir vurdert ut ifra hva andre aktører har solgt for og selger for med samme produkt i dagens marked. Dette kan derfor være med å øke troverdigheten i stor grad til regnskapet når verdiene har blitt verifisert av andre pålitelige kilder (Baksaa & Stenheim, 2015).

2.3.3 Kost-nytte

Baksaa og Stenheim (2015) skriver at når ulike regnskapsløsninger blir vurdert så gjør reguleringsmyndighetene en vurdering om hva som skal bli betraktet som kost-nytte. Med begrepet kost-nytte menes at nytten ved å utarbeide informasjonen som skal inn i regnskapet ikke må overstige kostnaden ved å få tak i informasjon. De som utarbeider regnskapene kan ikke selv sette til side en standard fordi de selv mener kostnaden blir for høy. Dette er det kun reguleringsmyndighetene som kan gi adgang til. Men hvis reguleringsmyndighetene gir flere valg innenfor standarden, kan regnskapsprodusenten velge den som gir best nytte i forhold til

kostnaden. Kostnader ved å fremskaffe informasjon kan både være direkte og indirekte. Eksempler her er at ved direkte kostnader tar det tid å hente inn og bearbeide informasjonen. Indirekte ved at hvis det gis for mye informasjon kan det skade markedsposisjonen til bedriften og de mister konkurransefordeler (Baksaas & Stenheim, 2015). Vi skal i vår oppgave studere mange årsrapporter som inneholder store mengder med informasjon. Det blir derfor spennende å se om vi kan få noen tanker om kost-nytte funksjonen i forhold til dette.

2.3.4 Viktige punkter i IFRS standardene

Vi vil her ta for oss noen punkter i IFRS standardene som vi mener er spesielt viktige for vår oppgave. Strandberg og Sellæg (2014) skriver i sin rapport "Verdimåling av fisk etter IFRS" at etter implementeringen av IFRS 13 (med virkning fra 2013), ble bestemmelsene i IAS 41 om hvordan virkelig verdi skal måles erstattet med de generelle reglene i IFRS 13. Dette blir sett på som en mindre endring og de grunnleggende måleteknikkene som ble brukt i IAS 41.18 fortsatt er nyttig under IFRS 13, men det nå er mer presisert i forhold til selve verdimålingen (Strandberg & Sellæg, 2014). I følge IFRS 13.9 defineres virkelig verdi som den pris som ville blitt oppnådd ved salg av en eiendel eller betalt for å overføre en forpliktelse i en velordnet transaksjon mellom markedsdeltakere på måletidspunktet.

IAS 41.12 sier at en biologisk eiendel skal måles ved førstegangsinnregning og ved slutten av perioden til virkelig verdi med fradrag for salgsutgifter, unntatt i tilfeller som er beskrevet i unntaksbestemmelsen IAS 41.30. Her blir det beskrevet at hvis en biologisk eiendel ikke kan måles pålitelig til virkelig verdi skal den biologiske eiendelen måles til anskaffelseskost fratrukket akkumulerte avskrivninger og tap ved verdifall. Når det blir mulig å foreta en pålitelig måling av virkelig verdi, skal foretaket gjøre dette med den biologiske eiendelen fratrukket for salgsutgifter (Myrbakken & Haakanes, 2015).

IAS 41.24 sier at når det har skjedd en liten biologisk omdanning av den biologiske eiendelen, eller den biologiske omdanningens virkning på pris ikke forventes å være vesentlig, kan anskaffelseskost noen ganger være tilnærmet lik virkelig verdi, og blir dermed innregnet til kostpris (Myrbakken & Haakanes, 2015). Vi kan lese i Finanstilsynets (2015) rapport at fisk under 1 kg blir vurdert til historisk kost.

2.3.4.1 Noter til regnskap

I noteopplysningene vi har i årsregnskapet er notene en kommentar til informasjonen som er oppgitt. Dette gjør at brukeren skal få en bedre forståelse av de ulike delene av regnskapet som blir mer utfyllende. Dette er også hjemlet i regnskapsloven § 3-9 der IFRS-standardene formelt tas inn i lovverket. IFRS krever at en har mer detaljerte opplysninger i notene enn det som kreves i GRS. En av grunnene er IFRS har mer bruk av virkelig verdi og større grad av skjønnsmessige vurderinger. Dette gjør at en må legge til opplysninger om metoder, som har større krav til verifiserbarhet og pålitelighet. IFRS har detaljerte krav til hvilke opplysninger som må gis i noter, og kravene er mer omfattende enn i GRS.

Grupperer vi notene i IFRS får vi etter Stenheim og Baksaas (2015):

- opplysninger om regnskapsprinsipper konsernet bruker.
- spesifisering av regnskapslinje i note.
- omtale og beskrivelse av hva posten eller transaksjonen innebærer, eksempelvis forutsetninger, estimater og behandling av usikkerhet.
- vesentlig informasjon for å bedømme resultat og stilling (sikkerhet/garanti og transaksjoner med nære bekjentskap eller slekt).
- Særnorske noter som lovgiver pålegger foretakene (lønn til leder og aksjonærinformasjon).

Som vi ser har notekravene både fanebestemmelser og detaljregler om noter til hver regnskapsstandard. Den generelle regelen er at de som bruker regnskapet skal få informasjon ”som er relevant for en forståelse av ”finansregnskapet, eller få” opplysninger som er nødvendige for å bedømme selskapets stilling og resultat ” jf rskl § 7-1 (Baksaas & Stenheim s. 226). Innenfor IFRS og GRS er det vesentlighetsprinsippet som ligger til grunn for opplysningskravene her er det rskl § 7-1 som nevnt og opplysningsplikten etter rskl § 7-26, § 7-27 og § 7-30 til § 7-32.

Vesentlighet er i IFRS definert som;

Utelatelser eller feilaktige opplysninger om poster anses som vesentlige dersom de hver for seg eller samlet kan påvirke økonomiske beslutninger som tas av brukere på grunnlag av finansregnskapet. Vesentlighet avhenger av utelatelsen eller den feilaktige opplysningenes størrelse og art vurdert ut ifra de rådende omstendighetene. Postens størrelse eller art, eller en kombinasjon av disse kan være den avgjørende faktor.

(Baksaas & Stenheim s.227).

Disse bestemmelsene er tolket som svært stenge og produsentene av regnskapene holder denne regelen svært streng selv. En ser dette tydelig når de føres opp små beløper eller skrives om regnskapsprinsipper som ikke er i bruk i notene. Så tolkningen om vesentlighet blir litt snever når en går inni de små detaljene. Rskl § 7-1 tredje ledd sier at uvesentlige opplysninger kan utelates under gitte forhold.

I følge Baksaas og Stenheim (2015) ser vi at dagens notekrav er mange og detaljrike. Det er gode intensjoner om å redusere notekravene innenfor IFRS. Det en ser er at gode noteopplysninger forsvinner i mange standardfraser og viktig informasjon går til spille. Opplysninger i notene som gir best informasjon til brukerne av regnskapet er i følge Baksaas og Stenheim (2015) ;

- Foretaksspesifikke opplysninger som er skreddersydd til den aktuelle situasjonen
- Opplysninger som er relevante og vesentlige for brukernes forståelse av regnskapet.
- Opplysninger som informere og forklarer substansen til en regnskapspost.
- Opplysninger som er skrevet i et klart, balansert og konsist språk.
- Opplysninger som er lett å avstemme mot regnskapsposten.

2.3.4.2 Noteopplysningskrav om dødelighet.

Ifølge note IAS 41.50 skal et foretak presentere en avstemming av endringer i den balanseførte verdien av biologiske eiendeler mellom begynnelsen og slutten av inneværende periode. Det oppgis hva denne avstemningen skal inneholde, og hvor punkt g er ”andre endringer”. Finanstilsynet (2015) skriver i sin rapport at etter deres oppfatning vil periodens realiserte dødelighet komme inn under ”andre endringer”, hvor standarden krever at effektene på endring i virkelig verdi skal spesifiseres i notene.

I henhold til IAS 41.53 er landbruksvirksomhet ofte utsatt for klimarisiko, sykdomsrisiko og andre naturlige risikoer. Dersom dette gir opphav til en betydelig inntekts- eller kostnadspost, skal dette opplyses om i samsvar med IAS 1 *Presentasjon av finansregnskap*.

2.4 Virkelig verdi

I følge Stenheim (2008) kan vi se at det henvises til virkelig verdi hele 12 ganger i regnskapsloven, uten at dette begrepet blir noe videre definert. Han mener at årsaken til dette kan være at Regnskapslovutvalget mener at dette skal videreutvikles gjennom god regnskapsskikk og ikke trenger ytterligere presiseringer (NOU 30: 1995). Innenfor IFRS derimot er det utviklet en definisjon på tvers av kontekster og standardverk og defineres som det beløp en eiendel kan omsettes for eller en forpliktelse innfris til i en transaksjon på armlengdes avstand, mellom velinformerte og frivillige parter (Stenheim, 2008).

I 2013 kom fair-value standarden IFRS 13 som skal benyttes når en annen standard krever målinger til virkelig verdi slik som vurdering av biologiske eiendeler jf. IAS 41. Dette kommer vi tilbake til litt senere og vi vil se hvorfor de to standardene er så nært knyttet opp mot hverandre.

En fordel ved å bruke virkelig verdi er at det kan gjøre det enklere for en investor å se hvor mye verdier det fins i selskapet. En investor vil ha avkastning på det han har investert, og da bruke historiske tall for å måle avkastningen vil ikke ha så mye nytte. Ved å bruke virkelig verdi og sette et avkastningskrav, vet investoren hvor stort resultatet må være for at han skal være fornøyd (Baksaas & Stenheim, 2015). Misund (2012) skriver for øvrig i sin artikkel at justering til virkelig verdi både i balansen og resultatregnskapet er verdirelevant informasjon for investorer.

2.4.1 Svakheter ved bruk av virkelig verdi.

Vi nevnte at når en eiendel eller et omløpsmiddel skal bli vurdert til virkelig verdi gir det rom for regnskapsprodusentene å bruke skjønn. For selv om det er i IFRS lagt inn krav om at virkelig verdi skal kunne hentes fra markedspriser eller måles pålitelig, sier ikke rammeverket noe om hvordan dette skal måles eller noe om kvalitetskrav til selve målingen. Dette gir adgang til å utøve skjønn både hvordan man finner pålitelige estimater til virkelig verdi, og deretter hvordan å måle selve verdien (Stenheim, 2008).

I følge Kinserdal (2015) er vi mennesker dårlige til å både lage estimater og på å lage verdiberegninger. Han setter opp en rekke punkter for å forklare hvorfor og skriver at hjernen generaliserer ut i fra de siste hendelsene og vi påvirkes derfor av et utgangsnivå. Hjernen vår må hele tiden prosessere en masse data og da utløses en forsvarsmekanisme som gjør at

hjernen forenkler informasjon, dermed leter vi etter mønstre som ikke finnes. Mange økonomimodeller forutsetter at variablene er uavhengige, selv om vi vet at det ikke alltid er sånn. For mange utfall er binære og da vil fortsettelsen være helt avhengig av dette utfallet. Her nevnes det at et spesielt godt eksempel er finanskrisen i 2007 hvor ratingbyråene ikke så på mislighold av lån og korrelasjoner i andre land som var preget av boligprisfall (Kinserdal, 2015). Vi kan lett relatere dette til vår egen oppgave hvor den umodne fisken blir vurdert til virkelig verdi ved å ta utgangspunkt i pris på slaktet fisk korrigert for biomasse (Finanstilsynet, 2015). Man vet jo egentlig ikke den eksakte pris enda som man vil få når den umodne fisken blir slaktet og solgt, da det hele tiden er svingninger i markedet.

2.5 Oppdrett og laksens livssyklus

Oppdrettsnæringen blir regulert av staten gjennom Fiskeridirektoratet, Mattilsynet, Fylkesmannen, NVE og Kystverket (Laksefakta 2017).

Oppdrettsselskapene søker til myndighetene og kan få tildelt konsesjoner som gir rett til å drive havbruk. Hver konsesjon er avgrenset i maksimalt tillatt biomasse (MTB). Det er altså den gitte MTB som bestemmer hvor mye levende fisk oppdrettsselskapet kan ha stående i merder i sjøen til enhver tid. Per dags dato er maksimal tillatt biomasse pr. konsesjon på 780 tonn, mens i Troms og Finnmark er hver konsesjon på 945 tonn (Fiskeridirektoratet 2016). På Fiskeridirektoratets internettsider finnes det en oversikt over tildelte konsesjoner, der presenteres også en månedlig oversikt over innrapporterte biomassetall fra alle de norske akvakulturanlegg med matfisk produksjon av laks og regnbueørret. Oppdrettsbransjen har egne lover og forskrifter de må forholde seg til, og behandling av konsesjoner og MTB finner vi i akvakulturloven (Lov om akvakultur 2005), som har vært det gjeldende lovverk siden 2005.

Som vi har beskrevet i innledningen til oppgaven, er produksjonen av laks en tidkrevende prosess som strekker seg over ca. 2 til 3 år og går gjennom ulike faser fra rogn til spiseklar laks (laks 2017). Hele prosessen starter på land. Her blir rogn befruktet i et kar med ferskvann, og videre blir rognen lagt til klekking. Det tar rundt 60 dager fra befruktningen til rognen klekkes. Eggene klekkes til små fisk (yngel) med en plommesekk som sørger for næring i dette første stadiet (laks 2017). Denne ”sekken” gir fisken næring i de første fire til seks ukene, etter dette begynner fisken selv å ta til seg fôr, og den blir flyttet ut av klekkekaret til et større kar. Fisken lever i kar på land til den er rundt 60 – 100 gram, dette er en fase som

tar fra åtte til femten måneder. Det er en viktig fase, da fisken blir vaksinert og sortert (MarineHarvest 2017).

Etter rundt femten måneder i ferskvann, er fisken klar til å bli sett ut i anlegg i sjøen. Fisken kalles nå smolt, og siden klekkingen av rogn har fisken gjennomgått en fysiologisk endring. Denne endringen som gjør at fisken kan gå fra ferskvann til sjø, kalles smoltifisering. Fisken på 60 – 100 gram fraktes nå ut i sjøen med brønnbåt. Under transporten øker en gradvis saltinnholdet i vannet, så fisken blir tilvendt sjøen (laks 2017).

Laksen lever i 14 til 22 måneder i sjøanlegg. Her blir foring, vaksinering og dyrevelferd nøye oppfulgt og kontrollert. I denne fasen vokser fisken til å bli rundt 4- 6 kilo, den er da slakteklar. Videre blir den transportert fra sjøanlegget med brønnbåt til fabrikk og blir videreforedlet til forbruker (MarineHarvest 2017). Det er i hovedsak denne siste prosessen, fra smolt til slakteklar laks, diskusjonene om regnskapsføring foregår.

2.6 Verdivurdering

Finanstilsynet (2015) oppgir i sin rapport at den samlede verdien av IAS 41 biologiske eiendeler i balansen til de 8 børsnoterte foretak i 2013 var på NOK 25 milliarder. Av det totale volum fisk i sjøen, utgjorde i snitt umoden fisk mer enn halvparten av dette. Vi ser dermed at virkelig verdi av denne kategorien med laks utgjør en stor del av verdien av biologiske eiendeler som blir innregnet i balansen (Finanstilsynet 2015).

Det er da som nevnt i problemstillingen vår interessant og se på om de ulike aktørers praksis er sammenlignbar. Videre kan denne informasjonen være verdifull for eventuelle investorer og andre regnskapsbrukere.

Strandberg og Sellæg (2014) skriver i sin rapport at ved verdsetting av oppdrettslaks er det i utgangspunktet den enkelte fisk, men av praktiske årsaker gir IAS 41 foretakene mulighet til å gjennomføre verdsettingen ved å gruppere laksen basert på kriterier som størrelse og kvalitet. Verdsettelsen av biologiske eiendeler til virkelig verdi tar utgangspunkt i flere forskjellige ikke- observerbare forutsetninger (Finanstilsynet 2011). For fisk som ikke er slakteklar, og som ligger mellom 1 og 4 kg vil det være flere faktorer som knytter seg til usikkerheten. Her vil det være snakk om pris, forventet dødelighet frem til slaktetidspunktet, hvilken kvalitet fisken kommer til å få og gjenværende produksjonskostnader. Alle disse faktorene må selskapene lage prosedyrer på, for å klare å presentere verdiene på en pålitelig måte, siden

oppdrettsforetakene ikke fysisk kan måle og veie fisken på balansetidspunktet (Strandberg, Sellæg 2014).

Valg av verdsettelsesmetode avhenger av hvor i vekstperioden laksen er. I følge både finanstillsynet (2015) og Strandberg og Sellæg (2014) blir fisken delt inn i tre følgende faser;

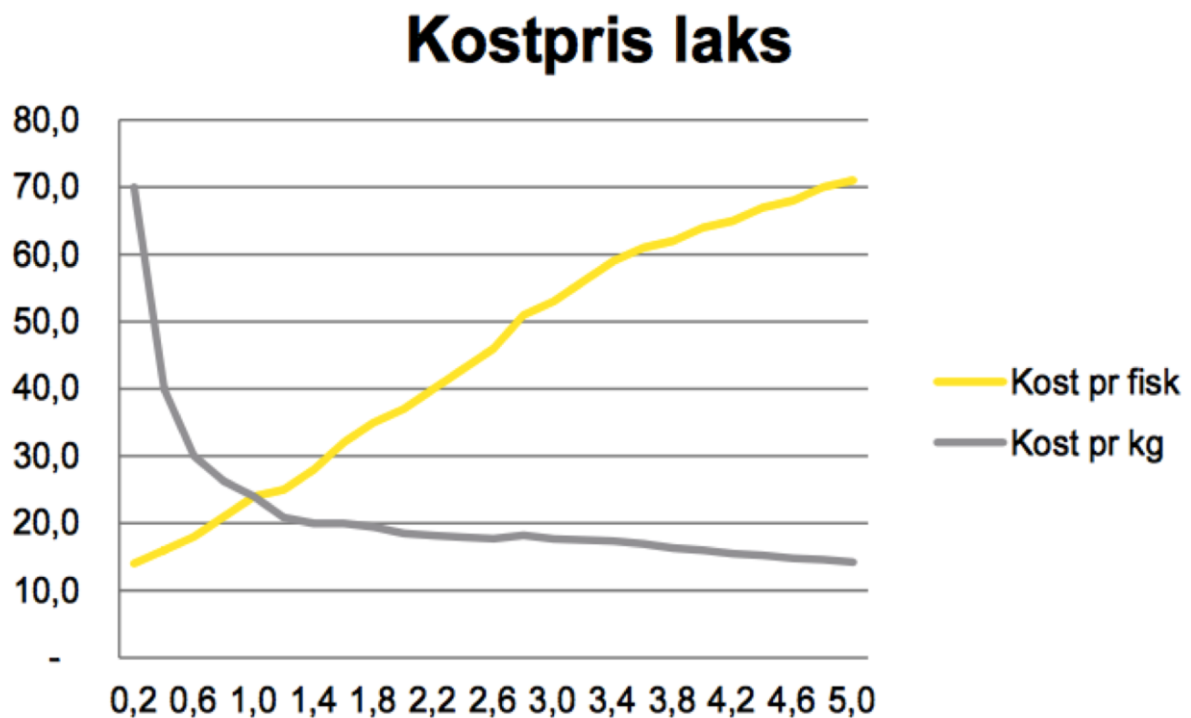
- Oppdrettslaks i tidlig vekstfase, herunder; egg, yngel, smolt i ferskvann, smolt i overgang til sjø, og laks i sjø fra smolt til levende vekt på 1 kg. Hvor det i henhold til IAS 41 ikke har forekommet betydelig biologisk transformasjon
- Ikke slakteklar laks hvor det i henhold til IAS 41 har forekommet en biologisk transformasjon
- Slakteklar laks

Fisk i den første kategorien, uten biologisk transformasjon blir innregnet til historisk anskaffelseskost. Den biologiske utviklingen av fisken er et resultat av utgifter som er pådratt og inngår i anskaffelseskosten, da all vekst og verdiutvikling kommer av at fisken fôres. Frem til laksen er 1 kg er som nevnt usikkerheten såpass stor, at en oppdretter normalt ikke vil betale mer for fisken enn det ville kostet å kjøpe smolten og fôret den opp selv (Strandberg & Sellæg 2014).

De største oppdrettsselskapene aler opp smolten selv, men det er og noen som kjøper smolt fra ferskvannsoppdrettere. Levende fisk skal som nevnt, i henhold til IAS 41 verdsettes til virkelig verdi, fratrukket forventede salgskostnader, mens praksis er å føre denne gruppen fisk opp med historisk anskaffelseskost. Strandberg og Sellæg (2014) skriver imidlertid at bransjen har på sin side lagt til grunn at en praktisk grense for når transformasjonen skal anses å påvirke verdien, ligger ved 1 kg levende vekt for atlantisk laks. Fra dette tidspunktet må virkelig verdi fastsettes ved å se frem mot ferdigstillelse som slaktet laks.

Utviklingen i kostpris over levetiden for laks kan illustreres ved dette eksempelet, her vist i kr pr. kg og kr pr. fisk;

Figur 1

Figur 1. Ikke slakteklar oppdrettslaks hvor biologisk transformasjon har forekommet. Hentet fra Strandberg, B.E & Sellæg, F.E (2014) Verdimåling av fisk etter IFRS. *Praktisk økonomi & finans vol.30, 2/2014 s, 117- 129*

Fra laksen er 1 kg og frem til tidspunktet for slakteklar vekt, som regnes rundt 4 kg, måler oppdretterne laksen til virkelig verdi. ”Virkelig verdi er en funksjon av biomassens forventede netto salgsinntekter ved optimal utnyttelse justert for gjenstående utgifter og markedsaktørens krav til fortjeneste”, skriver Strandberg og Sellæg (2014 s,124). Som nevnt tidligere, er det flere usikkerhetsmomenter knyttet til denne gruppen fisk. For at verdsettelsen av biomasse skal kunne gi en god anslagsverdi må oppdrettsforetakene ha rutiner på hvordan de presenterer vekst og dødelighet av laksen, hvilken salgpris som benyttes ved slaktetidspunktet, og hvilke kostnader som gjenstår og estimert fortjeneste. For å gjøre denne målingen av virkelig verdi benyttes det en tilvekstmodell. Denne modellen skal reflektere Finansdepartementet avgjørelse om at den virkelige verdien av umoden laks skal ta utgangspunkt i verdien av moden laks, men justere for forskjeller (Finanstilsynet 2015).

Strandberg og Sellæg (2014 s,125) har i sin rapport utledet en beskrivelse av denne tilvekstmodellen, hvor de sier at:

”verdien av fisken =

$$\left[\text{normaliserte påløpte kostnader pr. kg} + \text{estimert margin pr. kg} \right] * \text{vekt i kg}$$

hvor kg viser til fiskens vekt på et gitt tidspunkt, margin pr. kg bestemmes som en funksjon av:

$$[E(\text{inntekt}) - E(\text{kostnad})] * \frac{(\text{faktisk vekt} - \text{min.vekt for fisk verdsatt i modellen})}{(\text{min.vekt slakteklar fisk} - \text{min.vekt for fisk verdsatt i modellen})}$$

Ved bruk av grenseverdiene 1 kg og 4 kg blir marginen derfor utledet slik: ”

$$[E(\text{inntekt}) - E(\text{kostnad})] * \frac{(\text{faktisk vekt} - 1 \text{ kg})}{4 \text{ kg} - 1 \text{ kg}}$$

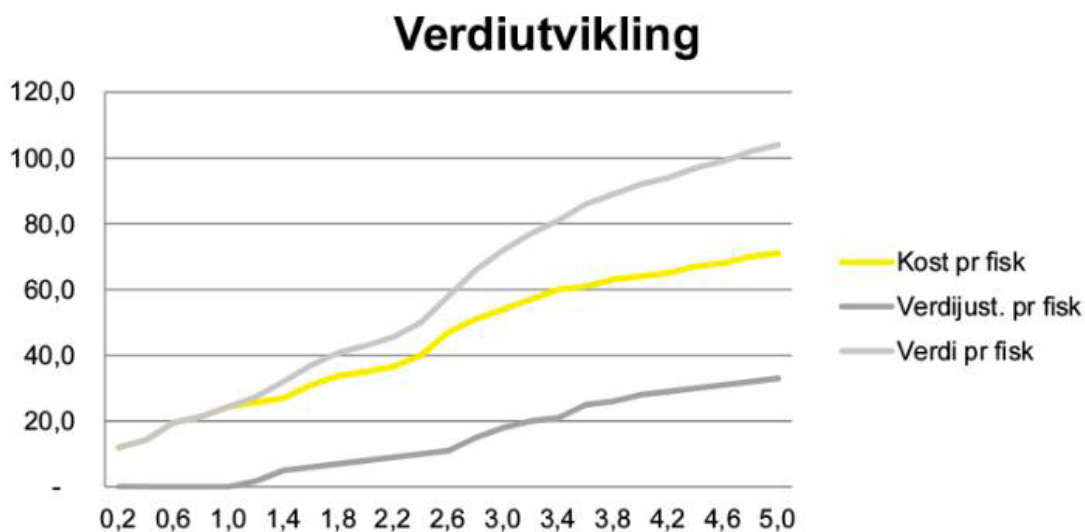
Videre opplyser de ”for å få konsistens mellom forventede innbetalinger (inntekter) og forventede utbetalinger (kostnader) anvendes forventet salgspris for en slaktemoden fisk (dvs. 4 kg) og normaliserte kostnader for å oppdrette fisken frem til 4 kg”. (Strandberg & Sellæg 2014 s, 126)

”Selskapene fører differansen mellom verdien av fisken basert på modellen og anskaffelseskost som en virkelig verdi justering.” (Strandberg & Sellæg 2014 s, 126)

Denne justeringen er som oftest positiv, men i tilfeller der den er negativ, som ved lav markedspris, vil dette være en indikasjon på nedskriving.

Denne modellen kan illustreres ved følgende eksempel:

Figur 2

Figur 2. Hentet fra Strandberg, B.E & Sellæg, F.E (2014) Verdimaling av fisk etter IFRS. *Praktisk økonomi & finans* vol.30, 2/2014 s, 117- 129

Denne grafen viser akkumulert kostpris pr. fisk, virkelig verdijusteringen og virkelig verdi (summen av kostpris og virkelig verdijustering)

Når det gjelder slakteklar laks over 4 kg, er en betraktelig del av disse usikkerhetsmomentene redusert. Ved moden størrelse vil naturlig nok risikoen for vekst og dødelighet være mindre, det er også de fremtidige produksjonskostnadene. Usikkerhetsmomentene som gjenstår vil være pris og kvaliteten på fisken. IAS 41 gjelder kun frem til slaktetidspunktet, etter dette blir laksen behandlet som ordinært varelager (Strandberg & Sellæg 2014).

2.7 Faktorer som kan påvirke sammenligningsgrunnlaget

Som nevnt under forrige avsnittet, tar verdsettelsen av biologiske eiendeler til virkelig verdi utgangspunkt i flere forskjellige ikke- observerbare forutsetninger. For atlantisk laks som ikke er slakteklar og har en vekt mellom 1- 4 kg, vil det være snakk om flere faktorer som knytter seg til usikkerhet. Det er her snakk om kvaliteten fisken vil ha ved slaktetidspunktet, gjenværende produksjonskostnader, anvendt pris og dødelighet. Det er dermed av stor betydning for sammenlignbarheten av årsrapportene, at disse faktorene blir behandlet likt, og at de ulike oppdrettsforetak har samme forutsetninger for anvendelse av tilvekstmodellen. Vi vil i dette avsnittet gå nærmere inn på noen av disse postene.

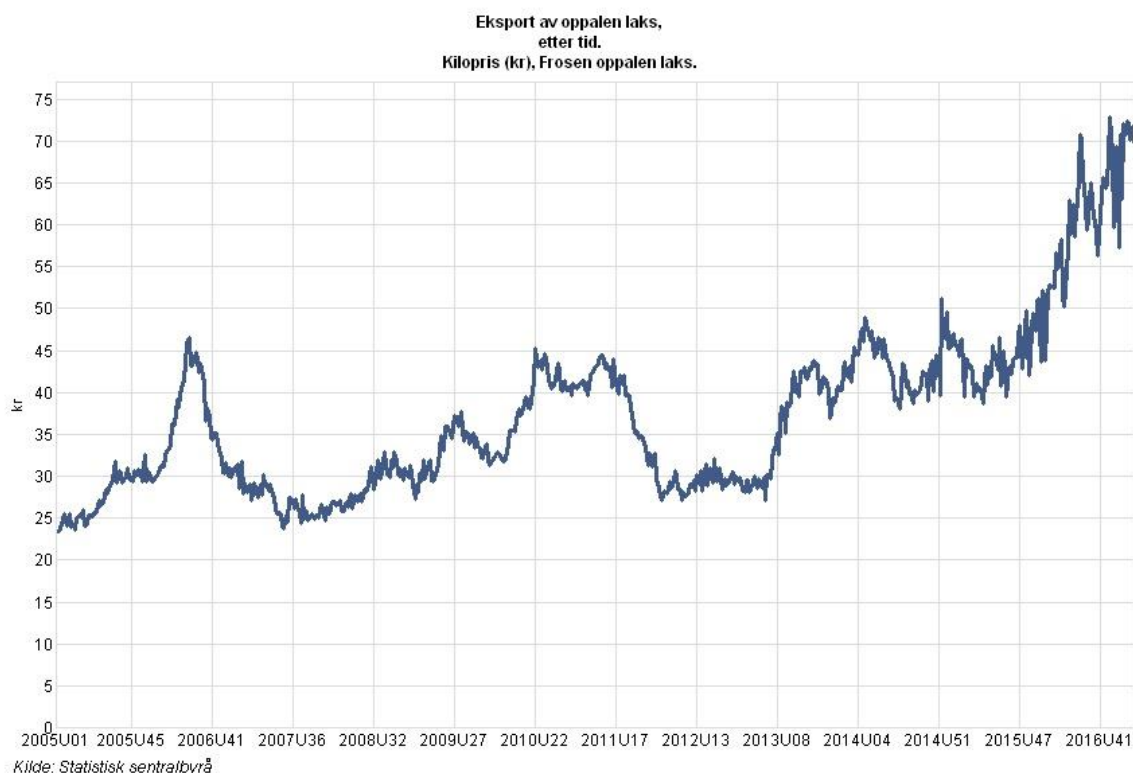
2.7.1 Priser anvendt i verdsettelsen av atlantisk laks i Norge

Finanstilsynet (2015) skriver i sin rapport at foretakene har divergerende praksis når det gjelder å bruke offentlige priser, noe som kan minske graden for sammenligning mellom selskapene. For eksempel bruker noen foretak egne oppnådde priser for å verdsette den umodne laksen, istedenfor å hente priser i offentlige markeder. Deres kartlegging viser en forskjell mellom høyeste og laveste anvendte pris helt opp mot 20% på den umodne laksen, og opp mot 10% på den modne fisken (Finanstilsynet, 2015).

Mange av aktørene i oppdrettsbransjen ønsker å sikre priser (hedging) på fremtidige leveranser og bruker da et offentlig marked, som Fish Pool som er en derivatbørs, til å inngå kontrakter for kjøp og salg av laks frem i tid. Det er her mulighet for å kjøpe tre ulike derivater; opsjoner og terminkontraktene futures og forwards. Futures er helt klart mest brukt på laksebørsen (Fish Pool ASA). Misund (2017) forteller i sin artikkel at slike futurespriser på

et råvaremarked som for eksempel Fish Pool har to viktige egenskaper; både prissikring og prisoppdagelse. For futurespriser kan også brukes til å fortelle oss om fremtidige spot priser, altså en referansepris for fremtiden. Han skriver også at når spot prisene stadig øker (som den har gjort de siste årene), vil de aktørene som selger på futurespriser tape i forhold til om de bare hadde solgt til spot pris. Motsatt i de periodene ved prisfall (Misund, 2017). Valutakurs er sammen med tilbud og etterspørsel en viktig faktor for hvilke priser som oppnås på markedet. Denne volatiliteten i lakseprisene blir ofte nevnt i prinsippnotene til oppdrettsforetakene at kan være en grunn til at det er vanskelig å estimere sitt biologiske varelager. Når aktørene selger varene sine til spot pris blir ofte NASDAQ salmon index brukt for å fastsette prisen. NASDAQ er et elektronisk aksjemarked og nest størst i verden. NASDAQ salmon index er et veid gjennomsnitt av ukentlige rapporterte salgspriser på slaktet superior laks, som blir vurdert av et panel (NASDAQ Commodity) bestående av norske lakseprodusenter og eksportører som er representativt for den totale eksport ut av Norge (The NASDAQ OMX Group, Inc, 2015).

Figur 3

Tabell: 03024: Eksport av fersk og frosen oppalen laks. Hentet fra SSB (2017): <https://www.ssb.no/statistikkbanken/selectvarval/saveselections.asp>

Her sees en prisurve som viser utviklingen av pris på eksport av fersk og frosen laks fra 2005 til 2016. Vi kan se at det har vært en sterk vekst de siste årene. Dette kan nok sees i

sammenheng med at oljeprisen har gått ned i samme periode. Vi vet at oljeprisen har en sterk effekt på kronekursen. Når kronekursen er lav øker eksporten ut av Norge (Lilleby, 2016). En annen årsakssammenheng er nok også den enorme etterspørselen etter laks som er nevnt innledningsvis i oppgaven.

2.7.2 Kostnader knyttet til oppdrett

I verdsettingsmodellen som benyttes per i dag, brukes det faktiske påløpte kostnader og det justeres for resterende fremtidige kostnader frem til fisken når en forventet slaktevekt på 4 kg. Denne justeringen av fremtidige kostnader er i stor grad basert på estimer, og det vil være en stor grad av usikkerhet knyttet til disse, da det er usikkerhet knyttet til både forventet veksthastighet og dødelighet i merdene, spesielt for fisk som er nettopp er blitt satt ut i sjø. Usikkerheten reduseres etter hvert som fisken nærmer seg 4 kg. De forskjellige oppdrettsforetakene vil ha et ulikt kostnadsnivå. Dette fordi det innebærer at det er ulikheter knyttet til de forskjellige anleggene og lokasjonene. Her vil det være naturlige forskjeller som vanntemperatur, ulike fjordsystemer som påvirker risiko for laksesykdommer, fôrbruk og vekst.

Det foretas også en løpende vurdering av de enkelte anlegg, om de har kostnadsnivåer som går ut over det som er beregnet som normalt. Dette kan være ekstra kostnader som knytter seg til unormal dødelighet, dårlig fôr kvalitet og bekjempelse av lus. Disse kostnadene som går over det normale kostnadsnivået, skal i utgangspunktet holdes utenfor modellen og beregningen av virkelig verdi. Men det kan i følge Strandberg og Sellæg (2014) tenkes at disse ekstra kostnadene som er knyttet til spesielle egenskaper ved enten fisken eller fiskens lokalitet likevel tas med i verdimålingen. I følge Finanstilsynet (2015) er det kostnadsposten (herunder behandlingen av unormal dødelighet) ett av de punktene de mener at selskapene gir for lite opplysninger om.

Det har i de siste årene vært et sterkt fokus på lakselus og fiskedødelighet som følge av dette, og det er i dag mange helseutfordringer innen lakseoppdrettsnæringen. I fiskehelse rapporten (2017) som nylig ble publisert, kommer det frem at dødeligheten i norske oppdrettsanlegg øker kraftig. Dette er en konsekvens av at oppdretterne må ta i bruk stadig tøffere metoder for å bekjempe lakselusa. I fjor døde 53 millioner laks i norske merder, det er en økning på syv millioner fra 2015. Veterinærinstituttet skriver i fiskehelse rapporten at det er lakselus som er

den største utfordringen. Fôrselskapet Ewos har anslått at lakselus koster oppdrettsindustrien i Norge ti milliarder kroner i året (Berglihn, 2017). Når lakselusa stadig utvikler resistens mot de mest anvendte medikamenter, må bransjen hele veien ta i bruk nye måter å få bukt med lusa på. I fiskehelse rapporten kommer det frem at det er en stor vekst i nye ikke-medikamentelle metoder. Dette er behandlinger som for eksempel bruk av varmt vann, leppefisk og mekanisk spyling av fisken for å bli kvitt lusa.

Som vi ser ut fra tabellen nedenfor, har bruk av ikke- medikamentelle behandlinger hatt en enorm vekst. Samtidig som en ser at behandling med medisiner har sunket betraktelig. I rapporten opplyser veterinærinstituttet at mer laks dør, som følge av de nye behandlingsformene, de frykter også at dødeligheten vil fortsette å stige.

Figur 4

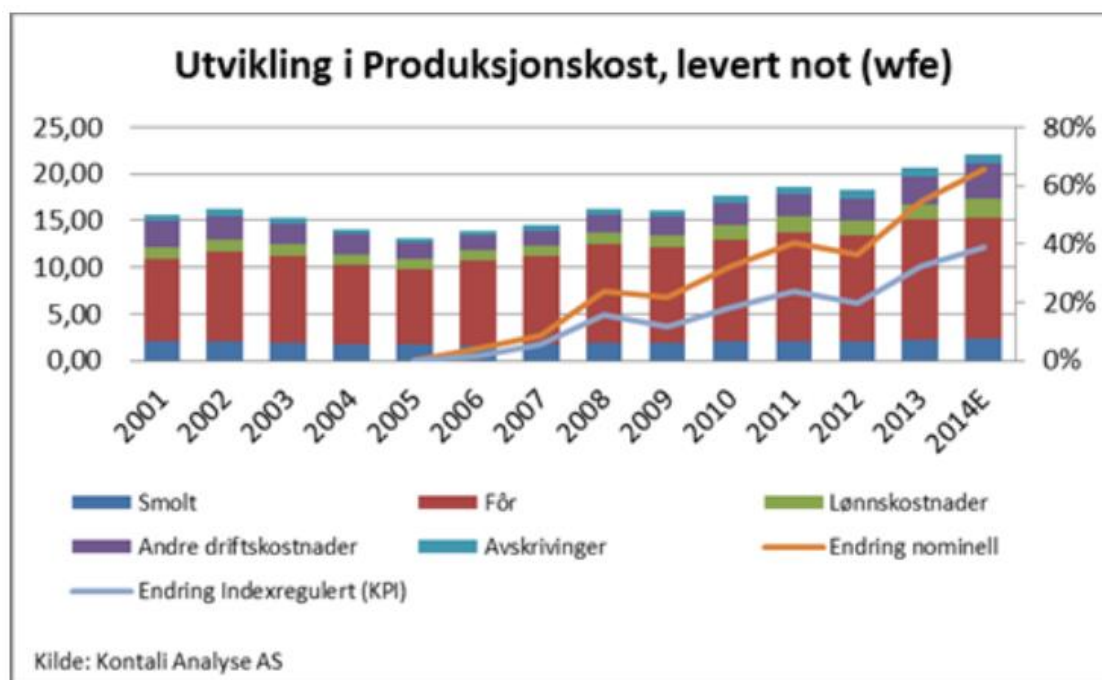
Tabell Antall lusebehandlinger 2011- 2016. Tabellen viser et markant skifte fra behandlinger med legemidler til behandlinger uten (dvs mekanisk, termisk eller behandling med ferskvann) fra 2015 til 2016. Se kapittel 7.1 og tabell 7.1.1 for mer informasjon.

Lusebehandlinger	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Medikamentelle behandlinger	1348	2249	2185	3477	3269	1941
Ikke-medikamentelle behandlinger		136	110	176	185	1174
Sum behandlinger	1348	2385	2295	3653	3454	3115

Tabell antall lusebehandlinger 2011- 2016, hentet fra Fiskehelse rapporten 2016, side 5.

De siste år har det også vært et debattert tema i oppdrettsnæringen at produksjonskostnadene i løpet av få år har steget som en følge av lakselus problematikken. Nofima forskningsinstitutt (2015) skriver i sin rapport at økningen i ”andre driftskostnader” har mer en doblet seg i 10 årsperioden. Det er innenfor denne kostnadsposten en finner endringer som følge av lusesituasjonen. Nofima (2015) oppgir at oppdrettere påpeker spesielt endringer knyttet til lusetelling, behandlingkostnader, medikamenter, innleid utstyr og bruk av renseskisk.

Figur 5

Figur 5 Utvikling i produksjonskostnader 2001–2014E. WFE; Whole Fish Equivalent, tilsvarer rund bløgget vekt (Kilde: Kontali Analyse). Hentet fra Nofima (2015) Rapport 41/2015 *Kostnadsdrivere i lakseoppdrett*, side 6.

Finanstilsynet (2015) påpekte i sin rapport at det er en manglende sammenlignbarhet i bransjens mest sentrale nøkkeltall og resultatmål fra utsteder til utsteder, og at årsaken til dette er foretakenes prinsipper for regnskapsføring av produksjonskostnaden for fisk som dør i perioden. Det blir videre opplyst at ut fra deres kartlegging av hvordan de ulike foretak i praksis skiller mellom normal og unormal dødelighet, er det store avvik i retningslinjer og det utøves betydelig grad av skjønn. Det ett firma utgiftsfører i perioden, vil et annet firma balanseføre.

2.8 Etablering av bransjesamarbeid- Bransjegruppa

I forkant av innføringen av IFRS i 2005, hadde flere oppdrettsforetak gått sammen i en bransjegruppe for å utrede hvordan målingen av biologiske eiendeler skulle foregå. Finanstilsynet (2015) oppgir i sin rapport at de er kjent med at det i 2011 på nytt ble etablert en slik bransjegruppe. Dette på bakgrunn av Finanstilsynets synspunkter (2011) og den forestående implementeringen av IFRS 13. Fra Finanstilsynets side ble det kommunisert at det ble forventet en etablering som i størst mulig grad inneholdt en ensartet metodikk for

måling av virkelig verdi, og at dekkende beskrivelser av både metode og forutsetninger ble spesifisert i noteopplysninger.

Da Finanstilsynet igjen høsten 2014 gjennomførte bransjetilsyn, der hovedformålet var å avdekke hvorvidt oppdrettsselskapene rapporterte på en enhetlig og konsistent måte i henhold til IFRS, ble det gjort noen funn. Disse funnene har igjen ført til at bransjegruppa må jobbe videre. Hovedmålsettingene med arbeidet er i følge årsrapporten til SalMar ASA (2015) å identifisere mulige forbedringer i noteopplysningene og regnskapspraksis for å forbedre sammenlignbarheten mellom selskapene i bransjen, og utvikle en felles modell for måling av virkelig verdi av biomassen i samsvar med IAS 41.

Bransjegruppa består av representanter fra følgende selskaper:

Lerøy Seafood Group ASA, Grieg Seafood ASA, SalMar ASA, Cermaq Group AS, P/F Bakkafrost og Marine Harvest ASA. (Årsrapport SalMar, 2015).

3 Metode

For å levere en pålitelig og profesjonell oppgave må vi kunne innhente informasjon, analysere og konkludere på en slik måte at det gir tillit til arbeidet vårt. Valg av hvilken metode vi har brukt er selve grunnstrukturen i oppgaven som vi bygger på med informasjonen vi har funnet. Vår målsetting er å finne ut om oppdrettsforetakene har en praksis av utformingen av regnskapene sine som er sammenlignbar både over tid og på tvers av selskapene. Vi har spesielt sett på hva de opplyser om i sine noter om regnskapsprinsipper og om hva de oppgir i noten om biologiske eiendeler, dette med tanke på IAS 41 som omhandler verdijustering av biologiske eiendeler.

3.1 Analyseformål

Vårt formål med denne oppgaven er å kunne beskrive og forstå hvorfor det er ulik praksis av verdsettelse av fisk. Johannessen (Johannessen, Christoffersen & Tufte, 2011) sier at kjernes spørsmålet i *forklarende* undersøkelser er hvilke omstendigheter som fører til bestemte hendelser og konsekvensene av dette. Når man skal *forstå* et bestemt fenomen eller hendelse må man spørre seg om hvilke kvaliteter som kjennetegner hendelsen. Hendelsen eller fenomenet kan i noen tilfeller være et resultat av en nedarvet måte å løse problemet på. Altså; slik har vi alltid gjort det. For å kunne forstå noe må man kunne se på fenomenet gjennom øynene til de vi ønsker å studere og så komme med fortolkninger av dette (Johannessen et al., 2011).

Vi har tatt utgangspunkt i Finanstilsynet (2015) sin rapport om oppdrettsforetakene, hvor de oppgir at det er såpass stor forskjell i hvor mye opplysninger de forskjellige selskapene oppgir om hvordan de anvender sin verdsettelsesmodell. Finanstilsynet mener at sammenligningsgrunnlaget blir svekket som følge av dette. Vi ønsket å undersøke dette fenomenet litt nærmere, både om det har skjedd en endring etter at rapporten kom ut i 2015 og hvordan det har vært over tid. Vi ønsket også å følge utviklingen fra når det ble pålagt at børsnoterte foretak måtte anvende IFRS i regnskapene sine og avdekke om det fortsatt er forskjellig praksis. For denne oppgaven mente vi at den beste forskningsmetoden ville være dokumentstudier og intervju, altså en kvalitativ tilnærming for å løse oppgaven vår. Vi ville intervju personer som både jobbet med dette og personer som analyserer det som har blitt utarbeidet.

3.2 Datainnsamling

Før vi satte i gang å undersøke dokumentene og utførte intervjuene måtte vi sette oss skikkelig inn i temaet vi har valgt å skrive om. Foruten fagbøker som støtte til å bygge opp teorien vår, brukte vi en hel del fagartikler og andre artikler som var relevante. Vi har vært kritiske til hvilke kilder vi har brukt, og har derfor fokusert på artikler som er skrevet av personer som enten er i bransjen eller som er i stand til på grunn av sin bakgrunn og utdanning skrive kvalifiserte artikler om tema. Vi har brukt mye tid på å sette oss inn i dette stoffet for å kunne underbygge vår undersøkelse på en best mulig måte, slik at drøftingen og konklusjonen vår blir gjort på grunnlag av teori og data som har modnet gjennom denne prosessen. For å kunne gjennomføre dokumentstudiet, trengte vi årsrapporter som gikk 10 år tilbake i tid, samtidig som vi fikk to dybdeintervjuer. Ett med en revisor fra PwC, som reviderer årsrapportene til flere av oppdrettsselskapene på Oslo børs, og ett fra en stor aktør i bransjen, Marine Harvest. Dette har vært grunnlaget for vår refleksjon og drøfting.

3.2.1 Kvalitative data vs. kvantitative data

Johannessen et al. (2011) skriver at undersøkelser starter med at man er nysgjerrig på et bestemt tema. Neste steg blir å finne en strategi for å kunne undersøke dette temaet nærmere. Man har i metodelære to hovedstrategier, kvantitative og kvalitative undersøkelser. Mens man i kvantitative undersøkelser ofte konsentrerer seg om mengde og antall i en større utvalgsgruppe, og som har kjennetegn av å være strengt strukturert og lite fleksibelt når undersøkelsen først er sendt ut, har man i kvalitative undersøkelser større frihet og fleksibilitet når man undersøker. Her har man også i større grad muligheten for å lese seg opp på relevant fagstoff etterhvert som undersøkelsen pågår og man ser at ting endrer seg noe, i motsetning til kvantitativt studie hvor man må gjøre enda grundigere forarbeid før man lager undersøkelsen. Kvalitativ metode skal selvfølgelig også være strukturert og ha et formål med analysen, men er altså noe løsere i formen (Johannessen et al., 2011).

3.2.2 Sekundærdata

Sekundærdata er informasjon som allerede er lagret og bearbeidet av andre. Det er ofte laget for et annet formål enn det man skal bruke det til i egen oppgave i motsetning til primærdata som blir innsamlet og bearbeidet til vårt formål. I dagens samfunn med alle de teknologiske hjelpemidlene vi har, er det sjelden problemer med å få samlet inn sekundærdata. Vi må imidlertid være obs på kvaliteten på sekundærdataene og på hvor mye vi kan stole på dem. I vår oppgave har vi årsregnskaper som sekundærdata, noe som er en såpass sikker sekundærkilde at vi velger å stole på at de er så korrekte som mulig (Johannssen et al. 2011).

3.2.3 Årsregnskaper

I denne studien har vi arbeidet med årsregnskapene fra 2004 til 2015. Der vi valgte alle de norske børsnoterte selskapene som er representert på Oslo Børs. Disse seks firmaene er Austevoll Seafood ASA, Grieg Seafood ASA, Lerøy Seafood Group ASA, Marine Harvest ASA, Norway Royal Salmon ASA og SalMar ASA. Årsregnskapene ble hentet på hjemmesidene deres og i Brønnøysundregisteret for de eldre årsregnskapene. Vi tok først utgangspunkt i 2015 regnskapene og sammenlignet dem mellom selskapene. Deretter gikk vi tilbake i tid til 2004 eller der hvor overgangen fra GRS til IFRS skjedde i det enkelte selskap. I begge undersøkelsene ble det først utarbeidet matriser som systematiserte arbeidet vårt. Det ble deretter skrevet en oppsummering av hvert enkelt selskap om hva som hadde skjedd i løpet av disse årene og hvilke inntrykk vi satt igjen med.

3.2.4 Primærdata

Primærdata er data man selv samler inn til sin egen avgrensede oppgave. Det er data som ikke er lik noe som er gitt ut før og er som nevnt produsert til vårt formål. Det finnes ulike måter å gjøre dette på. Eksempler kan være intervjuer eller observasjoner (Johannessen et al, 2011). Vi har i vår oppgave valgt å intervju personer som både er produsenter og brukere av årsregnskaper. Det krevde en del arbeid med å få i stand intervjuer, både av forarbeid til intervju mal og for å finne villige intervjuobjekter. Vi fikk en del avslag, men dette er en del av prosessen.

3.3 Valg av metode

I følge Johannssen et al. (2011) er et kvalitativt forskningsintervju en samtale mellom intervjuer og informant som er strukturert og har et formål. Gjennom en intervjuguide og oppfølgingsspørsmål fra intervjueren har undersøkelsen en klar retning, noe som gjør at partene ikke er likestilt i intervjusituasjonen. Det er intervjueren som skal ha oversikt og kontroll på at spørsmålene blir besvart på en tilfredsstillende måte. Men formålet med en slik samtale er ofte at intervjueren skal sitte med en bedre innsikt og forståelse, da blir ofte disse samtalemer en dialog enn kun en form for avhør. Menneskers erfaringer og meninger kommer bedre fram i undersøkelsen om de har mulighet til å påvirke intervjusituasjonen selv. Vi valgte intervju for å innhente primærdata til vår undersøkelse, da dette gir oss førstehåndsinformasjon om temaet. Da fikk vi muligheten til å ha en dialog og komme med oppfølgingsspørsmål. Siden vi undersøker hvordan verdsettelsespraksisen foregår og det oppgis svært lite av hvordan dette gjøres i de ulike årsrapportene til oppdrettsselskapene, ønsket vi å snakke med brukere og produsenter av årsregnskaper, slik at vi fikk belyst problemstillingen fra flere sider.

3.3.1 Gjennomføring av intervju

Man har tre valg ved gjennomføring av et kvalitativt intervju. Man har intervjuer som er ustrukturerte, det vil si at tema er bestemt, men spørsmålene tilpasses informanten. Neste er strukturert intervju hvor spørsmål er fastsatt, og allerede bestemte svar som krysses av. Siste alternativet er semi-strukturerte hvor man har en intervjuguide på forhånd, men spørsmålene kan endre noe på form og rekkefølge ettersom samtalen utvikler seg (Johannessen et al., 2011).

Vi ønsket i vår oppgave at det skulle oppleves som en samtale om deres meninger og tanker om årsregnskapene og valgte derfor semi-strukturerte intervju. Vi hadde på bakgrunn av det vi hadde satt oss inn i av fagartikler, og kunnskapen vi hadde om IAS 41, laget et spørreskjema som vi brukte under intervjuene. Dette ble ikke fulgt slavisk, men vi prøvde å følge den mest mulig. Henviser forøvrig til intervjuguidene i vedlegget nr. 1 og 2.

Intervjuguiden gjorde at vi følte oss trygge på hva samtalen skulle gå ut på, samtidig ga den oss et sammenligningsgrunnlag når vi gikk gjennom dem etterpå. Det første intervjuet ble gjennomført på telefon på grunn av lang avstand til informanten. Vi hadde her en halvtime til

rådighet. Det ble brukt båndopptaker som var godkjent av informanten. Dette ble skrevet ned etterpå og godkjent igjen før det ble slettet.

Det andre intervjuet ble utført på arbeidsplassen til informantene. Her stilte to stk. til intervju fra en stor aktør i bransjen. Her var vi ikke bundet av det samme tidspresset så vi fikk tid til litt flere oppfølgingsspørsmål. Dette intervjuet ble også tatt opp på bånd, deretter skrevet sammendrag av og så slettet. I begge intervjuene sendte vi tema og forenklete spørsmål i forkant på mail slik at de fikk forberedt seg til selve intervjuet.

3.3.2 Utforming av intervjuguide

Som sagt har vi på bakgrunn de fagartikler som omhandler bransjen og om verdsetting av fisk samt IAS 41 og IFRS 13, laget spørsmål vi mente var relevante for oppgaven. Vi ønsket først å stille noen overordnede spørsmål som gikk på hele bransjen. Dette var spørsmål som gikk blant annet ut på sammenligning, regnskapsmessig kvalitet, priser, behandling av dødelighet og bransjegruppens samarbeid. Når vi intervjuet representanter fra Marine Harvest ASA hadde vi de samme spørsmålene, men gikk mer i detalj på hvordan verdsettelsespraksisen faktisk ble gjennomført, for å få en ordentlig forståelse av dette fra en av bransjens aktører. Det ble også her stilt litt mer spesifikke spørsmål som omhandlet laksen. Vi fulgte også opp med spørsmål underveis ved begge anledninger, som ved å ta tak i noe som de nevnte og spurte om de kunne utdype dette. Vi hadde bevisst med både åpne spørsmål som resulterte at vi fikk litt ulike meninger og tanker, og vi hadde med mer spesifikke spørsmål som gjorde det litt enklere for oss å sammenligne intervjuene.

3.3.3 Pålitelighet og troverdighet

Pålitelighet kan sees i sammenheng hvilke data, hvordan de samles inn og hvordan de blir systematisert. Dette kan være en utfordring i kvalitative undersøkelser da intervjuet ofte utvikler seg og samtalen styrer datainnsamlingen. For å kunne øke troverdigheten til undersøkelsen skal man dokumentere hvilke undersøkelsesmetoder man har brukt for å kunne komme frem til en konklusjon som virker å være fornuftig (Johannessen et al., 2011).

Vi har i vår oppgave valgt å gå igjennom en mengde av årsrapporter som da er sekundærdata. Men på grunnlag av at selskapene er pålagt å føre regnskapene sine etter IFRS og tidligere GRS, anser vi dette som svært pålitelige kilder. Det kom frem at ikke alle oppga like mye

informasjon, men vi oppfattet den informasjonen som vi fant som pålitelig. Våre intervjuobjekter var høyt utdannet samtidig som de jobbet med og hadde erfaring med vår aktuelle problemstilling. Dette gjør at vi oppfatter dem som profesjonelle med høy grad av troverdighet. Men vi merket også i løpet av intervjuene at noen av de personene vi snakket med virket noe tilbakeholdne på noen av spørsmålene. Om dette skyldes at de ikke visste helt nøyaktig, eller ikke ville si noe er uvisst. Det kan hende utfallet av drøftingen vår hadde blitt noe annerledes hvis vi hadde fått andre eller bedre svar der de virket tilbakeholdne. Det må sies at de var positivt innstilt på å bli intervjuet og vi fikk mye bra informasjon, både på ting vi lurte på forhånd og ting vi ikke hadde tenkt på.

3.4 Problematikk ved metode

Noen ulemper med et semi- strukturert intervju.

Ikke alle planlagte spørsmål ble stilt, da vi fikk utfyllende svar i andre spørsmål som tok lengre tid enn beregnet, og det ble til tider vanskelig å holde oversikt over hva det var blitt gitt svar på og ikke. Dette ble veldig tydelig i vårt intervju med Marine Harvest, da de var veldig godt forberedt på våre spørsmål. De ledet an fra første stund og det ble vanskelig å følge intervjuguiden. Når vi fikk inn et oppfølgingsspørsmål, var de ikke særlig villige til å svare på dette, men fortsatte å prate om det de hadde forberedt seg på. utfordringer ved dokumentstudiet: Vi hadde ikke utarbeidet gode nok matriser før vi startet på gjennomgangen av analysen, dette førte til at vi måtte gjøre samme jobben flere ganger, noe som tok lang tid.

Det er i tillegg utfordrende i utgangspunktet å sammenligne årsrapporter utarbeidet etter IFRS da de er svært omfattende og ikke har et fast oppsett som må følges. Vi hadde planlagt å henvende oss til flere regnskapsbrukere, slik at vi fikk belyst problemstillingen vår fra flere vinkler. Men det viste seg å bli en vanskelig jobb å få tak i aktuelle personer som ville stille seg tilgjengelige for intervjuer. Vi henvendte oss til mange, men kun et fåtall som svarte oss. Vi ønsket spesielt å få til et intervju med Finanstilsynet siden vi har brukt deres rapport som utgangspunkt, men de hadde ikke anledning til dette.

Vi har i vår oppgave både dokumentstudier, telefonintervju, personlig intervju og mail intervju, noe som har medført visse utfordringer. Vi opplevde store utfordringer knyttet til telefon intervjuet, da vi skulle benytte oss av diktafon for å ta opp intervjuet, slik at vi ikke skulle gå glipp av informasjon. Det viste seg etter at intervjuet var ferdig så var ikke lydfilen

særlig brukende. Diktafonen har mest sannsynlig vært for nærme telefonen under opptak, og store deler av filen var preget av elektrisk støy. Mail intervju viste seg også å være vanskelig. Vi sendte spørsmål til Bakkafrøst som holder til på Færøyene, men fikk tilbake rene henvisninger til årsrapporten, å det hadde i dette tilfellet vært ønskelig med personlig kontakt slik at vi kunne ha stilt oppfølgingsspørsmål. Det var også i planleggingsfasen meningen å ha med en tredje problemstilling hvor vi sammenlignet de norske børsnoterte oppdrettsforetakene mot utenlandske selskap. Dette ble det ikke tid til, da vi fort oppdaget av samtlige av årsrapportene fra foretak i Chile var på spansk.

4 Presentasjon og drøfting av intervju

4.1 Innledning

Vi har i disse intervjuene valgt å konsentrere oss om noen spørsmål som går innom temaene sammenlignbarhet, bransjegruppens arbeid, regnskapsmessig kvalitet og anvendte priser. Dette på bakgrunn av vår teorigjennomgang hvor vi ser at dette er temaer som blir vektlagt. I begge intervjuene presenterer vi først om informantene og etterpå ett sammendrag av samtalene, til slutt har vi en felles drøfting av de funnene vi mener er viktige.

4.2 Informanter og intervju

4.2.1 Bjørn Einar Strandberg

I denne oppgaven har vi jobbet mye ut fra artikkelen *verdimåling av fisk etter IFRS*, av Bjørn Einar Strandberg og Finn Espen Sellæg for å få en forståelse av hvordan verdsettingen av laks blir gjort. Vi var så heldige å få til et telefonintervju med den ene forfatteren, Bjørn Einar Strandberg. Han er statsautorisert revisor fra NHH, og er partner i fag- avdelingen i PwC. Bjørn Einar har tidligere jobbet i Arthur Andersen & Co, den norske Revisorforening, Universitetet i Agder og Ernst & Young. Pr i dag leder han PwCs internasjonale faggruppe for regnskapsstandarden om biologiske eiendeler IAS 41.

4.2.1.1 Intervju med Bjørn Einar Strandberg

Vi begynte å stille informanten vår først noen generelle spørsmål som gikk på hele bransjen, og første spørsmål til Strandberg var om hans tanker som revisor rundt sammenlignbarhet i regnskapene til de forskjellige foretakene i bransjen. Her fikk vi til svar at han har observert at det er og har vært en ulik praksis på måling av fisk. Det har og vist seg at de som har analysert dette litt nærmere har klart å identifisere en del opplysninger som gjør at en ser det er systematiske forskjeller. Videre fulgte vi opp dette med å spørre om hva det er som er avgjørende for om oppdrettsselskapenes årsrapporter er sammenlignbare, og hvilke poster en revisor ser etter.

Sammenlignbarhet generelt til en virkelig verdi er en grunnleggende forutsetning i regnskapet. Strandberg opplyser at en analytiker er mer opptatt av å se på utviklingen over tid av et foretak, enn å se på sammenligning på tvers av bransjen. Dette begrunner han med at så

lenge bedriftene har ulike historier, herunder oppkjøp, sammenslåinger og lignende, kan bedriftene være veldig forskjellige, selv om de gjør akkurat det samme. Videre påpeker han at han savner at tilsynet er litt mer konkrete på hva de forventer. Problemer i praksis pr. dags dato angående sammenlignbarhet, er for det første at dette går på hvordan man deler inn segment. Her mener han at det burde vært noe mer finmasket. Det for eksempel veldig grove segmenter hos de største aktørene. Ta for eksempel Marine Harvest, de har i de ulike segmentene all lakseoppdrett i hele verden under ett segment. Det er ikke naturlig at risiko og økonomi til de forskjellige segmenter som er rapportert er like, slik at det er viktig å separere. Luseproblematikken i Norge er ikke lik den som er i Chile, og El Ninjo i Chile er ikke i Norge, dermed er ikke risikoen og økonomien lik. En får dermed en veldig grov presentasjon. Etter dette ble det naturlig å stille noen spørsmål om IFRS regelverket og oppstillingsplan. Strandberg sier at det er klart at standarden på mange måter gjenspeiler at den skal dekke hele verden og mange forskjellige tradisjoner, og den prøver å samle dette til en felles. Han nevner også at GRS heller aldri har vært helt ensartet.

Vi hadde flere spørsmål som gikk på dette med sammenlignbarhet, og spurte om det gikk an å sammenligne de ulike selskapers behandling av dødelighet. Strandberg sier at dette er noe han kan for lite om til å kunne uttale seg om. Han sier videre at dødelighet i seg selv ikke har noen betydning for virkelig verdi, da en uansett alltid bare måler verdien på den fisken som lever i den virkelige verdi modellen. Det som derimot er interessant for en analytiker er kostnader pr. kilo.

For å få flere punkter til vår oppgave om det som går på sammenlignbarhet hadde vi også noen spørsmål om den etablerte bransjegruppen, og om Strandberg hadde noe kjennskap til denne, og arbeidet som gjøres der. Strandberg svarer oss at denne gruppen er relativt løs. Han har selv sett flere utkast til en ny verdi vurderingsmodell. Den gamle bygget på historisk kost i bunn, også for fisk over 1 kg, for så å justeres med en tilvekstmodell. Den nye modellen er forventet å bli tatt i bruk fra 1. Kvartal 2017, og denne modellen er fundamentalt endret på forutsetningene. På priser, her hvor det tidligere ble benyttet priser fra forskjellige markeder, blir nå det finansielle forward markedet brukt for å estimere fremtidig salgspris. En ser kun på gjenværende kostnader, og bruker en diskonteringsrente som inneholder både tidsverdien av penger og en kompensasjon for andre eiendeler. Vi undret oss også over hvordan denne jobben foregår og hvorfor dette arbeidet med å finne en lik praksis har tatt så lang tid. Strandberg tror det er flere grunner til at dette har tatt så lang tid. Den første grunnen er jo at

alle aktørene erkjenner at dette tallet virkelig verdi i regnskapet ikke blir brukt til noe, da han mener at det er ingen analytiker som bruker dette til noe som helst. Det er ikke et prioritert område, når en er i stor vekst og driver med oppkjøp. En annen ting er jo også at de er så store disse selskapene, å har mange lokasjoner over hele verden, og de utfordringer det medfører (som språkbarriere) når en allerede har en etablert praksis, så er det ganske tungt å endre, ikke minst fordi de modellene de har anvendt er såkalt bottom- up modeller. Der de er avhengige av å hente nye tall nedenfra i systemet fordi de har brukt en slags tilvekstmodell, for så å justere for hver enkel lokalitet.

Vi snakket også med Strandberg om at vi opplevde det som vanskelig å få kontakt med de ulike oppdrettsselskapene, og at det kan virke som bransjen er tilbakeholden med informasjon. Han sier at det er en del personer som beveger seg mellom selskapene (begynner/slutter i nye jobber), så litt lekkasje av informasjon vil det være. Men de er nokså påholdne med informasjon. Han sier at dette er egentlig litt underlig, for dette er ikke noe hokkus-pokkus fag! En forer opp fisk for så å selge den. Videre sier han: Det er høyere murer mellom foretakene om informasjon her en andre bransjer, uten at jeg helt forstår hvorfor. Men det er klart at det er kamp om konsesjoner, selskaper som kommer for salg, kjøpemakt og lignende. Det kan være mange strategiske valg en holder på med.

Etter flere spørsmål som gikk på dette med sammenlignbarhet, gikk vi over til den regnskapsmessige kvaliteten på årsrapportene. Om kvaliteten (forståelse, relevans, pålitelighet og sammenlignbarhet) på rapportene er redusert som følge av virkelig verdiberegninger under IFRS i forhold til GRS. Han svarte: Nå er det 12 år siden vi forlot GRS. Men GRS hadde en vel så åpen mulighet for praksis på flere områder som IFRS er strammere på. Med tanke på pålitelighet kunne man hatt et kompetansemiljø for prising av levende fisk. Poenget mitt her er at levende fisk ikke skal være mer verdt enten det er Lerøy eller Marine Harvest som eier den. Fisken skal ha den samme verdi, uansett hvor den er i hvilken lokalitet. Om det er snakk om Hardangerfjorden eller Finnmark, så skal ikke fisken i seg selv ha så veldig ulik verdi, selv om en får en bedre margin på noen lokaliteter enn andre. Så tenker jeg at den profitten en får på de veldig gode lokalitetene der det er mye surstoff, god gjennomstrømming på vannet og lignende. Altså gunstige vilkår, den ekstra marginen tilfaller ikke fisken, den tilfaller eierne på lokaliteten, konsesjonsverdien. Noen konsesjoner er mer verdifulle og kan selges for en høy pris, mens andre ikke fullt så gode lokaliteter og dermed mindre pris. Fisken bør altså

ha tilnærmet lik verdi uansett hvor den befinner seg. Og prisen bør bli behandlet likt. Kostnadsforskjellene ligger skjult i verdimodellen, eller fanges opp av leie av anlegget. Vi spurte også litt om brukerperspektivet, hvordan det er for en ”vanlig” bruker å lese disse årsrapportene, og Strandbergs tanker om dette. Videre forklarer vi at vi opplever rapportene som forskjellige, men om en erfaren bruker som en revisor ser at de i utgangspunktet gjør likt og det bare er vi som ikke ser dette? For Strandberg høres det veldig likt ut når firmaene går i detaljer og prater om dette. Men ingen har lagt frem eksakte regneark og modeller. De viser ikke det matematiske regnestykket.

4.2.2 Lars Tore Andersen og Heine Solberg , Marine Harvest ASA

Lars Tore og Heine jobber som group controller i Marine Harvest, og sitter på hovedkontoret i Bergen. Deres oppgaver er å utarbeide kvartalsrapporter, årsrapporter og alle de faglige problemstillingene som følger med dette, b.la verdsettelse av laks.

De er begge statsautorisert revisorer fra NHH og har begge tidligere jobbet i Ernst & Young. Lars Tore er også med i bransjegruppen som ble nedsatt etter at Finanstilsynet påpekte flere kritikkverdige forhold.

4.2.2.1 Intervju med Marine Harvest

Informantene fra Marine Harvest hadde satt seg godt inn i spørsmålene vi hadde tilsendt på forhånd. Kontinuerlig informasjon fra informantene selv medførte til tider at våre spørsmål ble besvart før vi fikk tid til å stille dem. Vårt første spørsmål i forhold til regnskapet var om hva som hadde vært de største endringene for selskapet fra 2004 til 2015. Ingen av dem hadde vært i selskapet så lenge, men vi ble informert om at det var problemer rundt verdsettelse av laksen de første årene etter IFRS trådte i kraft. I utgangspunktet var det slik at verdsettelse av laks under 4 kilo ble sett på som umulig fra oppdrettsselskapenes synspunkt. Grunnet dette verdsatte de fremdeles laks under 4 kilo til kostpris.

Vi lurte videre på hva som hadde skjedd i forhold til bransjegruppen. Hvordan startet den? Hva hadde skjedd etter innføringen av bransjegruppen? De fortalte at etter Finanstilsynet pålagte selskapene å vurdere all laks til virkelig verdi ble det etablert en bransjegruppe hvor hensikten var å samarbeide for å komme frem til en felles modell for verdivurdering av laksen i sjøen. Denne bransjegruppen ble vi informert om at ikke hadde vært særlig aktiv, men at de

igjen satte seg ned i 2011 etter at Finanstilsynet igjen kom på banen og ba bransjegruppen gjøre noen endringer. Det ble en diskusjon rundt hvor riktig målemodellen var.

Vi sa videre at vi hadde forstått det sånn at selv om Finanstilsynet hadde kommet med pålegg om endringer hadde de ikke kommet med noen bruksanvisning for endringene. Vi lurte på om dette var en korrekt forståelse. Lars Tore svarte at han var med i bransjegruppen under den siste runden de hadde med finanstilsynet i 2015. Det er bransjegruppens samarbeid i denne runden som danner grunnlaget for den nye modellen. I 2015 sendte Finanstilsynet ut et brev med varsel om tematisyn til selskapene, for å finne ut hvordan foretakene beregnet biomassen sin og hvordan de behandlet død fisk mv. I kjølvannet av dette ble det igjen aktivitet i bransjegruppen. I denne diskusjonen fikk de ingen ferdig modell, men de fikk retningslinjer på hvordan verdivurderingen kunne gjøres mer teoretisk riktig. Helt teoretisk riktig blir det likevel ikke.

Vi kommenterte at notene fra selskap til selskap var veldig forskjellig i forhold til både hvor i notene man finner informasjonen, og hvor detaljert informasjonen er. Lars Tore svarte at oppstillingen av noter fra IFRS sitt ståsted ikke er regulert, derfor vil det være naturlig at dette blir variert fra selskap til selskap, siden alle står fritt til å legge opp notene sine som ønskelig. Han informerte videre at fra en investors ståsted er det ikke justeringen i virkelig verdi som er relevant. En investor er mye mer interessert i slaktevolum og forventede kontantstrømmer. For en investor er det priser og forventet volum som er kritisk, da prisene er følsomme for volumendringer.

Vi ville høre litt mer om bransjegruppens samarbeid i forhold til den nyeste rapporten. Vi ønsket å få et tydeligere bilde på endringene som var foretatt i den siste modellen. Her ble vi informert om at endringene ut ifra den nye rapporten mest sannsynligvis kom til å bli tatt i bruk i løpet av 2017. Ut ifra hva bransjegruppen oppfattet fra hva Finanstilsynet mente, må den nye verdivurderingen gjøres i en avveining av at dette skal gjøres innenfor teorien, men samtidig skal det være transparent og sammenlignbart. For sammenlignbarhetens del vil det hjelpe på om alle selskapene har lik input og lik beregning. Hovedmålene for arbeidene er derfor å gjøre det likt og øke sammenlignbarhet for selskapene. For å oppnå dette kunne de gå to veier. Det ene alternativet var å starte på nytt med en ny modell. Det andre alternativet var å bygge på modellen de hadde opparbeidet i 2011. I den helt nye modellen som det ble enighet om, som blir kalt for en nåverdimodell, Vi lurte da på hvordan Marine Harvest stilte

seg til en slik endring av modell. De understreker at det er ganske mye arbeid som ligger bak beregningene i denne modellen, og derfor vil det også bli gjort etappevis. Det første som ble gjort for å kunne anvende nåverdimodellen var å bli enige om hvordan fisken skulle prises. Det ble enighet om at alle skulle bruke markedspriser fra Fishpool. Denne praksis ble tatt i bruk allerede fjerde kvartal i 2015. Det ble også enighet om hvilke beløp som skulle brukes for fradrag for kvalitetsforskjeller. Videre må denne modellen prøves ut og det må dokumenteres at den er teoretisk riktig. Bransjen er også avhengig av revisors godkjenning og enighet. Dette er enda en grunn til at det er en tidkrevende prosess. Videre opplyser informantene at det også har vært en utfordring at selskapet har vært notert på børs i USA, på grunn av at de da har vært underlagt et ekstra kontrollregime. Dette har medført at de har måttet gå gjennom et ekstra ledd fordi etter utarbeiding av en god modell har de måttet dokumentere dette ovenfor rapporteringsplikten til USA også.

Vi ble vist beregningene for den nye modellen, for hvordan dette fungerer i praksis. Det er som sagt en nåverdimodell hvor de gjør en månedlig justering for forskjellige risikofaktorer som følge av det å ha fisk i sjø. I tillegg ligger det inne et element av konsesjonsleie, noe bransjen ønsker å ha en felles bestemmelse om. Målet var å få dette med i 2016 årsrapportene, men dette lot seg ikke gjøre, og de håper nå å få dette med i 2017. Det er veldig omfattende da det er flere selskaper og revisorer som skal bli enige. Vi nevnte at vi nettopp hadde lest en rapport der det hadde blitt oppdaget under forskning at det kunne være nyttig for investorer å se på verdijusteringen for biomassen, men at vi fikk et inntrykk av at en felles oppfatning er at det ikke er nyttig. Heine og Lars Tore mente at det kunne være nyttig om en var velinformert om oppdrett. De mente at fremtidig slaktevolum er mye mer informativt.

Til slutt informerte vi om kostnadsrapporten gjort for oppdrettsselskapene av Kontali Analyse (Nofima 2015) hvor det blir opplyst om at posten andre kostnader hadde økt enormt som følge av økte lusekostnader, vi lurte derfor på om Marine Harvest hadde noen kommentarer til dette. De svarte at alle kostnader knyttet til fisken vil foregå løpende, og disse legges på fisken. Noen avsluttende ord fra Marine Harvest gikk ut på at de hadde ønsker om regnskapet skal være så sammenlignbart og transparent som mulig, samtidig som de skal klare å holde seg innenfor det som er teoretisk riktig.

4.3 Drøfting

I vår studie har vi tatt for oss regnskapsmessig behandling av IAS 41. Segmentering blir ikke behandlet under dette, men det kommer fram av intervjuet med Strandberg at han mener dette er et viktig grunnlag for sammenlignbarhet totalt sett for oppdrettsselskaper. Han påpeker at enkelte firma, har en veldig grovmasket segmentering. Det kan være mange grunner til dette. Ett av perspektivene kan være kost-nytte prinsippet. Det er enklere å samle alle under ett, siden alle avdelingene rapporterer oppover i systemet. En annen grunn kan være av konkurransehensyn og strategi, at det er lite ønskelig å vise i hvilke lokalisasjoner de tjener mest.

Det kom også frem i intervjuet at Strandberg sier at "*dødelighet i seg selv ikke har noen betydning for virkelig verdi, da en uansett alltid bare måler verdien på den fisken som lever i den virkelige verdi-modellen*". Dette setter vi spørsmål ved da Finanstilsynet har opplyst at nettopp død fisk blir innkalkulert i denne modellen hos noen av selskapene. Det som overrasket oss var at i begge intervjuer kom det fram at informantene mente at virkelig verdijustering ikke har noen nytteverdi for investorer i analytikere. Da vi gikk igjennom våre artikler, viste en av de nyeste artiklene til Misund (2016) at forskning av nettopp rapportering til virkelig verdi av biomasse er verdirelevant for lakseinvestorer. Marine Harvest påpeker derimot at investorer er mer interessert i fremtidig slaktevolum for verdsettelse av selskapet. Et annet punkt som ble nevnt under intervjuet med Strandberg, som vi også fikk erfare i intervjuet med Marine Harvest er at selskapene er tilbakeholdne med informasjon. Mer konkret kom dette tydelig frem da vi spurte om deres synspunkter på Finanstilsynet og deres pålegg, noe de ikke virket helt forberedt på, og det var da mye mindre informasjon som kom frem. Spørsmål de hadde fått sendt inn i forkant virket godt forberedt og kanskje litt innøvd.

5 Presentasjon av funn og analyser i dokumentstudiet

5.1 Innledning

I dokumentstudiet vårt har vi trukket ut de postene som omhandler IAS 41 og som vi mener er de mest relevante for oss for å kunne sammenligne de ulike firmaene. Dette er punktene som omhandler regnskapsmessige prinsipper og spesielt noten om biologiske eiendeler. I teorien har vi fokusert på skjønnsmessige vurderinger og hvordan de estimerer verdiene sine. Da ble det naturlig å først å gå inn i prinsippnotene for å se hva de har oppgitt av informasjon om hvordan de tenker om vurderingene. Vi valgte ut her 3 spørsmål som omhandler dette temaet. Det er da om det blir opplyst om skjønnsmessige vurderinger og i hvilken grad, opplysninger om hvordan de forklarer sin biomasseinndeling og om hvilke opplysninger de har om prissensitivitetsanalyse. I og med at det ikke er et aktivt marked for fisk i sjø, kan en prissensitivitetsanalyse vise hvor store utslag det faktisk kan bli når det blir brukt skjønn til å vurdere verdien av ikke-slakteklar fisk.

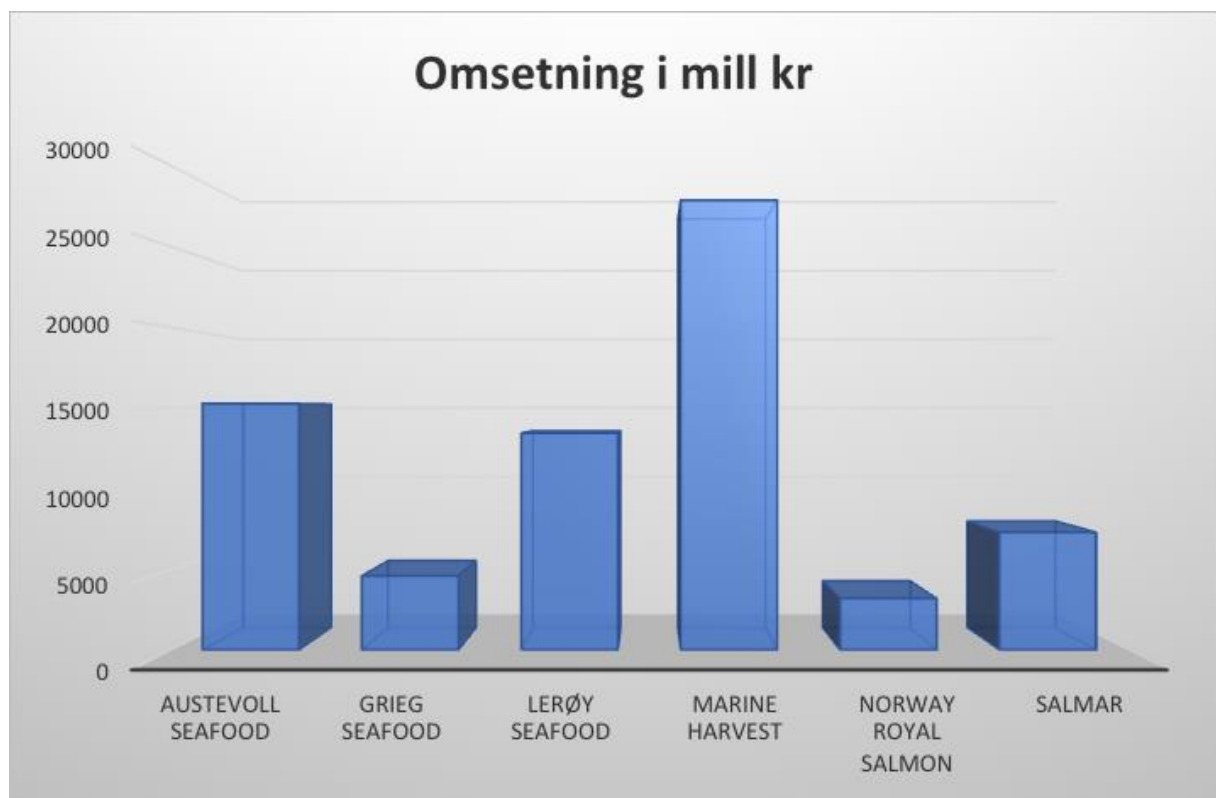
Vi går så videre med å se på noten om biologiske eiendeler. Det er her oppdrettsselskapene viser hvordan de faktisk verdsetter laksen i henhold til IAS 41, og verdimodellen blir praktisert. Her var det naturlig å se på hvordan de ulike selskapene presenterer oppstillingene sine i forhold til biomasse i sjø og om dette er inndelt i kiloklasser. Finanstilsynet (2015) påpeker nettopp dette at tidligere så opererer selskapene med ulike oppstillinger og føringer. Ser også på hvordan de opplyser om klassifiseringen av fisken i forhold til anvendte prinsipper. Som nevnt i teorien er anvendt pris også viktig faktor for sammenlignbarheten. Også her har Finanstilsynet(2015) påpekt at det var ulik praksis. Det samme gjelder for kostnadssiden i modellen hvor faktorer som for eksempel dødelighet og rømming inngår. Vi har stilt spørsmål om dette ut i fra hva vi har klart å lese og forstå i årsrapportene til selskapene og gjennomgåtte fagartikler fra teorien.

Vi gjennomførte intervjuene før dokumentstudiene, og her kom frem mye nyttig og interessant informasjon om bransjegruppens arbeid som ikke blir nevnt i noen av fagartiklene foruten Finanstilsynet (2015). Da ble det naturlig for oss å ha dette med videre i dokumentstudiet, da samtlige oppdrettsforetak utenom ett er representert i denne gruppa. Vi har også sett på om det blitt opplyst om verdijustering av biologiske eiendeler i resultatregnskapet.

I del 2 av dokumentstudiet hvor vi ser på hvert selskap bakover i tid, har vi valgt å ha med de samme spørsmålene, utenom den siste matrisen om spørsmål om bransjegruppens arbeid da vi mente den var mest aktuell i undersøkelsen om sammenligningen av selskapene i 2015. Det blir for mye å ta med alle matriser i denne delen, så vil vi bare presentere funn og analyse. Det henvises til matriser i vedleggene 3 til 8.

5.2 Informasjon om firma anvendt i dokumentstudiet

Figur 6

Figur 6: Tall hentet fra årsrapporter 2015.

Figur 7

Figur 7: Tall hentet fra årsrapporter 2015.

5.2.1 Austevoll Seafood ASA

Austevoll Seafood ASA ligger på Austevoll i Hordaland fylke og ble startet av Helge Møgster og Ole Rasmus Møgster i 1981. Selskapet ble første gang børsnotert i 2006. Austevoll Seafood har virksomhet i Norge, Storbritannia, Chile og Peru. Austevoll Seafood ASA eier over 60% av Lerøy Seafood ASA som ble børsnotert i 2002. Videre har Austevoll Seafood sitt hovedkontor på Storebø i Austevoll kommune (Austevoll Seafood 2017).

5.2.2 Grieg Seafood ASA

Grieg Seafood ble etablert i Norge i 1992, tidligere navn var Grieg Norwegian Salmon frem til 1996. Grieg Seafood har oppdrettsanlegg i Norge, Canada og Shetland. Hovedkontoret Deres ligger i Bergen og ble børsnotert i 2007. I 2015 hadde Grieg Seafood et slaktevolum på 65 398 tonn og en omsetning på 4 608mill norske kroner, EBIT på 48mill norske kroner (Grieg Seafood 2017).

5.2.3 Lerøy Seafood Group ASA

Lerøy Seafood Group var frem til 1997 en familieeid bedrift fra Bergen og har derfra utviklet seg til et børsnotert selskap, som gikk på Oslo børsen i 2002. Lerøy omsatte ørret og laks for 158 000 tonn i 2015 og en omsetning på 13 451mill norske kroner samt en EBIT på 1 380mill i 2015. Lerøy har bedrifter i Norge, Sverige, Frankrike og Portugal og driver både med foredling og oppdrett (Lerøy Seafood 2017).

5.2.4 Marine Harvest ASA

Marine Harvest er en fusjon mellom Pan Fish, Fjord Seafood og Marine Harvest de fusjonerte i 2006 og tok navnet Marine Harvest og gikk på børs. Marine Harvest har oppdrett i Norge, Skottland, Canada, Irland, Færøyene og Chile. Marine Harvest er børsnotert selskap både på Oslo Børs og New York Børsen (gikk av i feb. 2017). Marine Harvest er en av Norges største oppdrettsselskap eller er Norges største oppdrettsselskap og har hovedkontor i Bergen. I 2015 hadde Marine Harvest salg av laks på 420 148 tonn, en omsetning på 27 881mill norske kroner og EBIT på 3 107mill norske kroner (Marine Harvest 2017).

5.2.5 Norway Royal Salmon ASA

Norway Royal Salmon startet i 1992 og ble børsnotert i 2011. I størrelses sammenheng er NRS en middelstort konsern, men har mål om å bli større. I 2015 hadde de et salgsvolum på laks på 69 971 tonn, en omsetning på 3 211mill norske kroner og en EBIT på 202mill norske kroner i 2015 (Norway Royal Salmon 2017).

5.2.6 SalMar ASA

SalMar ble grunnlagt i 1991 på Frøya i Sør Trøndelag, SalMar gikk på børsen i 2007 og har oppdrettsanlegg i Norge og Storbritannia. I 2015 hadde SalMar en omsetning på 150 000 tonn sløyd laks og en omsetning i kroner på 7 300mill, EBIT var 1 404mill i 2015 (SalMar 2017).

5.3 Funn fra i 2015 årsrapporter

5.3.1 Noter om regnskapsmessige prinsipper

Figur 8

Selskaper/Spørsmål	Blir det opplyst om bransjegruppens arbeid for nye retningslinjer?	Blir det opplyst om justeringer iht. Ny modell? Hva blir opplyst?
Lerøy Seafood Group ASA	X	Ja. Utvidet note om biomasse
Austevoll Seafood ASA	X	Ja. Utvidet note om biomasse
Grieg Seafood ASA	X	Ja. Forbedret noteinformasjon
NRS ASA		
SalMar ASA	X	Ja. Men ikke spesifisert
Marine Harvest ASA	X	Ja. Men ikke spesifisert

I sammenligningen om skjønsmessige vurderinger ser vi at alle selskapene opplyst om skjønsmessige vurderinger, men det er veldig variert i hvilken grad de kommer med detaljert informasjon om hvilke faktorer som spiller inn på disse vurderingene. Grieg Seafood og Marine Harvest skiller seg ut som de med mest utfyllende opplysninger på dette området. De fleste selskapene har delt opp biomassen i tre deler; fisk under 1 kg, 1-4 kg, og fisk over 4kg. Austevoll og Lerøy skiller seg ut med å dele biomassen i fisk under 4 kg og fisk over 4 kg. Alle selskapene har hatt en prissensitivitetsanalyse i 2015, men også her er det forskjell i hvor detaljert dette gjøres. Lerøy og Austevoll skiller seg ut med at de opplyser om 3 forskjellige variabler i sine sensitivitetsanalyser. dette er mer detaljert enn de andre 4 selskapene.

5.3.2 Biologiske eiendeler

Figur 9

Selskaper/Spørsmål	Blir det opplyst om "biologiske eiendeler" i resultatregnskapet?	Blir det opplyst om biomasse i sjø?	Blir det opplyst om kiloklasser for biomasser i sjø?	Blir antall fisk opplyst?	Blir verdjustering spesifisert? (Vektclasser)
Lerøy Seafood Group ASA	X	X	X	X	
Austevoll Seafood ASA	X	X	X	X	
Grieg Seafood ASA	X			X	X
NRS ASA	X			X	X
SalMar ASA	X				X

Alle selskapene har opplyst om verdjustering av biologiske eiendeler i resultatregnskapet sitt. Kun 3 av 6 selskaper har opplyst om biomasse i sjø. Disse selskapene er Lerøy Seafood, Austevoll Seafood og Marine Harvest. Kun to av seks selskaper har opplyst om biomasse i sjø inndelt i vektclasser. Dette er Lerøy Seafood Group og Austevoll Seafood Group.

SalMar og Marine Harvest har utelatt opplysninger om antall fisk i sjø. Alle selskapene utenom marine Harvest har spesifisert verdijustering oppdelt, men kun Grieg Seafood, NRS og SalMar har oppgitt vektklasser for verdijusteringen.

5.3.3 Anvendte prinsipper

Figur 10

Selskaper/ Vekstfase	Egg, yngel og smolt 0 - 1 kg	Laks i sjø 1 - 4 kg	Laks i sjø > 4 kg
Lerøy Seafood Group ASA	Historisk anskaffelseskost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
Austevoll Seafood ASA	Historisk anskaffelseskost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
Grieg Seafood ASA	Historisk anskaffelseskost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
NRS ASA	Historisk anskaffelseskost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
SalMar ASA	Historisk anskaffelseskost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
Marine Harvest ASA	Historisk anskaffelseskost	Virkelig verdi	Virkelig verdi

Alle selskapene informerer på bra om anvendte prinsipper. De skiller mellom fisk i sjø som er over 4 kg og fisk i sjø som er under 4 kg. Fisk over 4 kilo (slaktemoden fisk) blir verdsatt til netto salgsverdi, hensyntatt faktorene nevnt ovenfor, med utgangspunkt i en gjennomsnittspris basert på spot-pris på balansedagen og inngåtte kontraktspriser i fremtiden. Det vises til parametere i biomassenoten. Virkelig verdi av fisk i sjø med en snittvekt under 4 kg blir verdsatt på samme måte, men justert i forhold til hvor langt en har kommet i vekstsyklusen. Justeringen representerer et estimat på kostnaden for å ale opp fisken til slaktemoden vekt, samt et fradrag for risiko. Det tas hensyn til slaktekostnader.

Andre biologiske eiendeler som rogn, yngel og smolt verdsettes også til virkelig verdi. Men på grunn av liten biologisk transformasjon (IAS 41.24), lav verdi og et meget begrenset marked på grunn av restriksjoner knyttet til bruk, samt lite ensartet produkt, legges det til grunn at kostpris er et rimelig estimat på virkelig verdi. Det samme gjelder rensfisk. Alle selskapene vurderer egg, yngel, smolt til historisk kost, fisk mellom 1 og 4 kilo etter virkelig verdi med justeringer for hvor langt fisken er kommet i vekstsyklusen og vurderer laks over 4 kilo til virkelig verdi.

5.3.4 Priser

Figur 11

Selskaper/Priskilder	Markedspris (Fishpool)	Markedspris (Ikke oppgitt hvor)	Benyttet egne priser
Lerøy Seafood Group ASA	X		
Austevoll Seafood ASA	X		
Grieg Seafood ASA	X		
NRS ASA	X		
SalMar ASA	X		
Marine Harvest ASA	X		

Alle selskapene bruker Fishpool sine markedspriser. For utfyllende informasjon om markedsplassen Fishpool, henvises det til teorigjennomgang.

5.3.5 Dødelighet

Figur 12

Selskaper/Spørsmål	Blir det opplyst om rømming?	Blir det opplyst om dødelighet?	Blir det opplyst om unormal dødelighet?	Blir det opplyst om spesifikke sykdommer iht. unormal dødelighet?
Lerøy Seafood Group ASA	X		X	X
Austevoll Seafood ASA	X	X		X
Grieg Seafood ASA			X	X
NRS ASA		X	X	X
SalMar ASA				
Marine Harvest ASA		X	X	

4 av 6 selskaper har opplyst om dødelighet. Lerøy og Grieg har ingen info om dette. Austevoll Seafood og SalMar har ingen informasjon om unormal dødelighet. Grieg Seafood har opplyst bedre enn de andre selskapene her, de har spesifisert hvilket segment som har blitt rammet av unormal dødelighet og fordelt dødeligheten på de forskjellige vektklassene. SalMar har opplyst i noten om biologiske eiendeler med tekst, at selskapet ikke har hatt unormal dødelighet og rømming. Men ikke spesifisert dette på egne linjer i noten. Marine Harvest har en egen note (note 33) om beløp brukt på kostnader knyttet til dette, men her er det veldig begrenset informasjon. Kun Lerøy Seafood og Austevoll Seafood opplyser om rømming.

5.3.6 Bransjegruppens arbeid

Figur 13

Selskaper/Spørsmål	Blir det opplyst om bransjegruppens arbeid for nye retningslinjer?	Blir det opplyst om justeringer iht. Ny modell? Hva blir opplyst?
Lerøy Seafood Group ASA	X	Ja. Utvidet note om biomasse
Austevoll Seafood ASA	X	Ja. Utvidet note om biomasse
Grieg Seafood ASA	X	Ja. Forbedret noteinformasjon
NRS ASA		
SalMar ASA	X	Ja. Men ikke spesifisert
Marine Harvest ASA	X	Ja. Men ikke spesifisert

Alle selskapene med unntak av NRS har opplyst om bransjegruppens samarbeid.

Med unntak av NRS har alle selskapene opplyst at de så smått har startet implementeringen av de nye retningslinjene utarbeidet av bransjegruppen, men kun Lerøy Seafood og Austevoll Seafood spesifiserer at endringene er foretatt i opplysninger om biomassen i form av utvidede noteopplysninger.

5.4 Drøfting

5.4.1 Skjønnsmessige vurderinger og estimater

Når vi ser på skjønnsmessige vurderinger i prinsippnotene til foretakene, ser vi at de følger retningslinjene fra Finanstilsynet sin rapport fra 2011 med å beskrive hvordan de estimerer en verdi som det ikke er et aktivt marked for. Men vi ser at mengden informasjon de oppgir om hvordan dette gjøres varierer. Spesielt er det to firmaer som skiller seg ut med å ha mye informasjon her. Det ene firmaet er Marine Harvest som er det største oppdrettsselskapet i hele verden. Det viser seg at de har veldig gode prinsippnoter med veldig mye informasjon, samtidig som de i noten om biologiske eiendeler er et av de firmaene som gir minst informasjon. Dette forsterker vårt inntrykk vi fikk under intervjuet med Marine Harvest, at de ikke var så villig til å snakke om hva de tenker om Finanstilsynet sine pålegg. De sa derimot at de ønsket at deres årsregnskap skulle være så åpent og transparent som mulig. Dette også fordi at de nå er notert på børs i USA og er da underlagt et ekstra kontrollregime. Strandberg forklarte også i sitt intervju at han synes det iblant var litt ”høye murer”, når det gjelder å få opplysninger om praksis. Om dette er på grunn av konkurransehensyn eller andre grunner fikk

vi ikke kjennskap til, men etter hans syn burde ikke dette være noe problem. Men dette vil jo kanskje være en naturlig årsak. Vi opplevde også når vi gikk igjennom årsregnskapene at informasjonen som vi mente burde vært i prinsippnotene, ikke var det, men andre steder i rapporten. På grunn av IFRS sin frie struktur, er det ikke feil å gjøre det slik, men vi mener dette er med på å vanskeliggjøre sammenlignbarheten mellom foretakene. Det blir mer leting fram og tilbake i dokumentene.

Beskrivelsene deres i prinsippnotene av hvordan de estimerer fisken oppgir alle hvilke klasser de deler dem inn i, men her er det også forskjellig praksis. Dette gjelder også når selskapene viser sine prissensitivitetsanalyser, hvor det opereres med forskjellig antall variabler. Dette er i og for seg små detaljer, men samlet sett kan dette utgjøre en god forskjell på mengde informasjon i årsregnskapene.

5.4.2 Priser og kostnader – verdivurderingsmodellen

Når det kommer til hvilke priser som blir brukt opplyser alle i 2015 at de bruker Fishpool som markedsplass. De opplyser også likt om at de vurderer fisk fra 0-1 kg til historisk kost. Fisk fra 1-4 kg til virkelig verdi fratrukket for hvor langt de er kommet i livssyklusen, og fisk over 4 kg til virkelig verdi. Dette gjør det selvfølgelig enkelt å sammenligne hvilken prisfaktor som er brukt i verdivurderingsmodellen. Men når det kommer til kostnadssiden i denne modellen ser vi at det blir gitt forskjellige opplysninger og igjen i varierende grad. Dette gjelder spesielt kostnader knyttet til unormal dødelighet. Grieg Seafood ASA og Marine Harvest ASA er de eneste som har spesifisert faktiske kostnader knyttet til dødelighet, rømming og sykdommer i regnskapet. Det er usikkert om de andre ikke har dette med på grunn av det ikke var unormal dødelighet i perioden, eller om de rett og slett ikke anser det som unormalt. Vi vet dette i fra teorien og fra rapporten fra Finanstilsynet (2015) at det har vært divergerende rutine på dette i foregående år.

Tre av oppdrettsforetakene har med informasjon om biomasse i sjø, to av disse har også spesifisert vektklassene. Strandberg sier i intervjuet at dette er noe investorene er interessert i for å finne markedsverdien på oppdrettsforetakene. Altså de ser på hvor mye biomasse er det i sjøen og til hvilken pris? Dette vil påvirke sammenlignbarheten ved at brukerne får mer og bedre informasjon hos noen av selskapene.

5.4.3 Relevans og troverdig representasjon

Når alle selskap henter pris fra samme markedsplass blir det enklere for brukere, spesielt investorer å finne verdien på biomassen i sjøen, altså fremtidig fortjeneste i selskapene. Når pris er lik for alle selskap, er dette ett element mindre å ta hensyn til når det kommer til skjønsmessige vurderinger, da dette heller blir en objektiv faktor å ha med i modellen. For når det i tillegg er høy prisvolatilitet og selskaper for eksempel bruker egne oppnådde priser eller andre markedspriser, blir det det vanskelig å sammenligne verdsette fisken og videre resultater av dette. Så da hvis to eller flere selskaper gjør alt annet likt, men har ulik pris, ender de opp med forskjellige resultater. Dette vil vise seg senere i undersøkelse da selskapene opererer med forskjellige priskilder. Vi mener med å bruke en priskilde øker også troverdigheten og relevansen da det er enkelt å få dette bekreftet i fra en pålitelig kilde.

Som nevnt er det forskjell på hvordan selskapene håndterer de faktiske kostnadene knyttet til dødelighet, rømming og sykdommer. Vi vet det har vært håndtert forskjellig tidligere, og vi klarer heller ikke å se ut i fra regnskapet om selskapene nå har en lik praksis for dette. Det kan godt være at de nå behandler dette likt, men presenterer det ulikt. Vi er usikre på om de opererer sånn at de kun skriver dette på egne linjer de årene foretakene kun har hatt unormal dødelighet, og kostnadsfører dette i det aktuelle år. Vi har flere rapporter som vi har anvendt i teorien hvor de tar for seg den enorme økningen på kostnadssiden i oppdrettsbransjen. Spesielt er dette med tanke på den økte fiskemortaliteten og følgende av dette. Det er kun Marine Harvest ASA som opplyser om medgåtte kostnader til lusebekjempelse, sykdommer og dødelighet i egen note. Med tanke på hvor aktuelt dette temaet med miljøproblematikk er i media og for samfunnet generelt, er dette noe som er i allmenn interesse å få vite i alle selskapene. Da stiller vi spørsmålet hvor pålitelig det er når de andre ikke opplyser om dette i det hele tatt.

Under intervjuet med Marine Harvest ASA fikk vi ett innblikk i hvor god deres internkontroll er. De visste nøyaktig hvor mange fisk de hadde i sjøen til en enhver tid. Vi vil tro at dette er noe de aller fleste firmaene har men det gis ikke som sagt mye informasjon om dette.

Vi ser at alle foretak har oppgitt de nødvendige noteopplysninger i forhold til de punktene vi har tatt for oss i IAS 41 og IFRS 13. De har inndelt fisk etter klasser med tilhørende beskrivelse og etter formålet i IAS 41.15, letter denne grupperingen fastsettelsen av virkelig verdi.

5.4.4 Bransjegruppens samarbeid

Som nevnt er alle selskap med unntak av NRS representert i bransjegruppen. Og vi har funnet informasjon om dette i årsrapportene. Best informasjon fikk vi i intervjuet med Marine Harvest som opplyste godt om de nye endringer som er på trappene og som forventes å tas i bruk i 2017.

I årsrapportene fra 2015 finner vi informasjon fra noen av selskapene hvilke formål de jobber mot. Dette dreier seg om å identifisere forbedringer i noteopplysningene og sammenlignbart regnskapspraksis mellom foretakene. Dette gjelder også for utvikling av en felles modell for måling av virkelig verdi av biomassen i samsvar med IAS 41. Det kom frem som nevnt under intervjuet med Marine Harvest at den nye modellen (nåverdmodell) som er under arbeid vil gi en bedre sammenlignbarhet og forutsigbarhet for brukerne. Ideen er at alle skal bruke en felles utregnings metode for nåverdmodellen, der en har en månedlig justering for risiko og konsesjonsleien blir innregnet. Mer spesifisert starter arbeidet i nåverdmodellen med å legge inn grunnleggende informasjon som region, hvilket foretak det gjelder og for hvilke dato beregningene skal foretas. Etter dette justeres laksen for sløyesvinn, vektgrenser, dødelighet og kvalitetsfordeling.

Videre må det legges inn en del andre kostnader. Konsesjonsleie er et parameter som blir sett på som viktig og ønskelig fra bransjen å innberegne i denne modellen. Det må også justeres for andre elementer som for eksempel om fisken er av typen Premium som kan medføre høyere inntekter, eller pålegg om slakting som kan medføre høyere kostnader. All informasjon om laksen og hvor den er kommet i livssyklusen blir rapportert inn fra aquaanleggene. Marine Harvest mener at de har rimelig god kontroll på laksen sin på bakgrunn av informasjonen som kommer fra aqua-anleggene, og at de derfor eksempelvis kan vurdere fisk på bare noen hundre gram. Vi vet at bransjegruppen har eksistert siden 2006, altså like etter innføringen av IFRS. Det har blitt påpekt ved flere anledninger av Finanstilsynet at det eksisterer en uensartet praksis. Vi observerer at på tross av dette ikke er kommet lenger i arbeidet mot de felles målene de har. Dette stiller vi oss undrene til. Som nevnt i intervjuet med Marine Harvest snakker de om dette med åpenhet og transparent, men likevel har det tatt lang tid og det finnes lite offentlig informasjon om dette arbeidet. Marine Harvest ASA sier at det begynner å haste med å bli ferdig med arbeidet av nåverdmodellen, siden revisor poengterer at det må ferdigstilles, samt gjentatte pålegg om utbedringer fra

Finanstilsynet. I følge Marine Harvest ble gruppen enige om å få dette inn i rapportene i 2017. Etter vår mening vil sammenligningsgrunnlaget og troverdigheten øke betraktelig når alle legger de samme objektive faktorene til grunn i verdivurderingsmodellen.

5.5 Funn fra tidsperioden 2004 til 2015

I denne delen av undersøkelsen har vi valgt å legge matrisene med som vedlegg, da dette ble mange sider. Videre har vi skrevet et sammendrag for hvert firma over tidsperioden fra 2004 til 2015, noen firma har ikke vært børsnotert så langt tilbake i tid, vi har da valgt å ta med året fra overgangen GRS til IFRS.

5.5.1 Austevoll SeaFood ASA

I 2005 er Austevolls årsregnskap satt opp etter GRS. Beholdningen av biologisk material blir her vurdert under omløpsmidler, og videre til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Det blir skrevet om dette under regnskapsprinsipper. Videre er det ingen opplysninger om skjønnsmessige vurderinger, biomasse i sjø (dermed heller ingen opplysninger om kiloklasser, antall), ingen egen note om biologiske eiendeler (dermed heller ingen opplysning om anvendte prinsipper for inndeling av biomasse, ingen oppdeling i ulike grupper). Det er heller ingen opplysninger om biologiske eiendeler i resultatregnskapet. Her blir det kun opplyst om beholdningsendring varer og varekostnad. De har derimot en egen note for varer; her blir det nevnt råvarer, varer i arbeid, beholdning fisk, yngel og rogn. Det er i det hele lite detaljert, spesielt for hva som omhandler biomasse, og vi finner ingen informasjon om anvendte priser, prissensitivitetsanalyser, og heller ingen informasjon om dødelighet og rømming.

I 2006 går firmaet på børs og endrer navn til Austevoll SeaFood ASA. Regnskapet blir nå ført etter IFRS. Det blir fra dette år opplyst om skjønnsmessige vurderinger iht. virkelig verdi og biologiske eiendeler. Videre blir det opplyst om inndeling der fisk med rund vekt over 4 kg blir vurdert som slaktemoden, og at det er et eksisterende marked. Markedsprisene som benyttes er et gjennomsnitt av tilbudspriser for de forskjellige vektkategoriene over 4 kg rund vekt. For fisk i sjø under 4 kg vurderer selskapet det slik at det ikke eksisterer et aktivt marked, og virkelig verdi regnes ut fra marked for slakteklar fisk. Selskapet har og i 2006 en egen note med opplysninger om ”omarbeiding av 2004/2005 tall- verdijustering av biologiske eiendeler”. Her blir det skrevet at i 2004 og 2005 ble all fisk under 4 kg vurdert til laveste av virkelig verdi eller kostpris i tråd med bransjens praksis. Kredittilsynet fattet tidlig i 2006

vedtaket om at denne kategorien også skulle bli innregnet til virkelig verdi i tråd med IAS 41. Austevoll opplyser at de korrigerer for inneværende år og tidligere perioder. Laksen blir ikke mer inndelt enn i over og under 4 kg, og det opplyses om antall tonn biomasse i sjø og antall fisk, men ingen kilo klasse inndeling. Ingen opplysninger om prissensitivitetsanalyse, rømming, dødelighet og sykdommer.

I 2007 solgte selskapet oppdrettsvirksomheten til Lerøy Seafood Group ASA, og de har ingen biomasse. I 2008 har selskapet igjen oppdrettsvirksomhet. Fra dette året er noter som omhandler regnskapsprinsipper godt detaljerte, og en ser det er samme tekst som går igjen år etter år, med litt påfyll etter hvert. I 2011 opplyser Austevoll at de planlegger å anvende IFRS 13 fra regnskapsperioden som begynner 1 januar 2012. I 2013 opplyser Austevoll at IFRS 13 blir tatt i bruk, men at denne ikke utvider omfanget av regnskapsføring til virkelig verdi, kun gir veiledning om anvendelse av metode der bruken allerede er påkrevd. Det blir også fra 2008 til 2015 tatt med en prissensitivitetsanalyse med 3 variabler der utfall er vist i kroner. I alle år (2006 til 2015) inneholder resultatregnskapet egen linje for verdijustering av biologiske eiendeler.

Fra 2009 til 2015 blir biomasse inndelingen mer spesifikk; fisk i sjø over og under 4 kg vurdert til virkelig verdi. Rogn, yngel, smolt til historisk kost. Men det blir ikke klart hvor inndelingen går for fisk under 4 kg, altså hvor grensen for virkelig verdi vurdering går. Fra 2010 begynte selskapet å oppgi Fishpool på bruk av markedspriser. Selskapet har i alle år oppgitt antall tonn fisk i sjø (2006 også antall fisk), men i 2015 oppgir de på nytt antall fisk i sjø, de har også med kilo inndeling for fisken i sjøen. Det blir i ingen av årene fra 2005 til 2014 gitt opplysninger som omhandler rømming, dødelighet, unormal dødelighet, og eventuelle sykdommer/ hendelser som kan ha forårsaket dette. Først i 2015 kommer det gode opplysninger om disse punktene.

5.5.2 Grieg Seafood ASA

Når vi ser på 2006 regnskapet som er etter GRS, kan vi se at det er ikke noen opplysninger hvordan de verdsetter fisken til virkelig verdi. I noten om regnskapsprinsipper blir det skrevet at omløpsmidler blir vurdert til laveste av anskaffelseskost og virkelig verdi. Det blir opplyst om inntekter fra fiskeoppdrettsnæring og driftskostnader og andre driftskostnader, men ingen note om spesifisering om hva som går på selve fisken. Det blir heller ikke opplyst om hvilke

priser de bruker, prissensitivitetsanalyse, om dødelighet eller rømminger. Kun en linje med ”Ordinære avskrivninger”.

I 2007 når Grieg Seafood går over til IFRS kan vi se at de begynner å bli mer omfattende noter om regnskapsmessige prinsipper og skjønnsmessige vurderinger. Kvaliteten blir også bedre. Dette gjelder spesielt i 2011 hvor vi ser en stor forskjell fra de foregående årene. Her sier de at de tenker å implementere IFRS 13 allerede i 2012, men dette nevnes ikke i 2012 årsregnskapet. Derimot i 2013 står det en god forklaringen om implementeringen av den nye standarden, blant annet at bruk av IFRS 13 ikke øker bruken av virkelig verdi men hvordan virkelig verdivurdering skal gjøres når andre standarder krever dette. Vi ser også en forskjell i notene fra 2014 til 2015 hvor det blir mer omfattende. Når det gjelder om de opplyser om biomasseinndeling i prinsippnotene har de i 2007 bare delt inn i: smolt, fisk under 4 kg og fisk over 4 kg. Det blir ikke definert at smolt er under 1 kg. I 2010 ser vi at inndelingen blir litt bedre og viser: < 1kg, 1-4 kg og > 4 kg, dog litt mer skjult i teksten enn fra 2013 hvor de presenteres dette i ett eget oppsett i prinsippnoten. Fra Grieg Seafood begynner med IFRS regnskap (2007) har de hele tiden hatt en prissensitivitetsanalyse hvor de har hatt tre mulige utfall i kr (1 kr, 2 kr og 5 kr). Denne sensitivitetsanalysen blir også mer fremtredende etter hvert (spesielt fra 2010), hvor den blir presentert i egen note med andre sensitivitetsanalyser. I 2015 forandrer de denne til 2 mulige utfall: 1 kr og 2 kr.

Selskapet har hele tiden siden de ble børsnoterte hatt en linje med ”verdijustering biologiske eiendeler” i sitt resultatregnskap, men ingen opplysninger om biomasse i sjø og heller ikke da om dette har vært inndelt i kiloklasser. De har opplyst om antall fisk totalt i sin note om biologiske eiendeler og har også spesifisert verdijustering i vektklasser. I 2007 har de vektklassene: smolt(ikke definert som under 1 kg), < 4 kg og > 4kg. Fra 2010 definerer de dette bedre hvor de har klassene: 0-1 kg, 1-4 kg og > 4 kg.

I 2007 nevner de kun ordet markedspriser. I 2008 og 2010 nevnes også Fishpool og at de også bruker andre markedspriser. Fra 2011 til 2014 nevnes kun ordet markedspriser. I 2015 ser vi at de har brukt priser fra Fishpool.

Vi har også sjekket her om de har ført inn linjer om rømming, dødelighet, unormal dødelighet og om de har spesifisert sykdommene de eventuelt har dødd av. Med unntak av 2007 har de ikke i de påfølgende årene ført inn at de har rømminger. Når det kommer til dødelighet har de

i 2013 en linje med teksten ” Reduksjon som følge av salg/dødelighet/slakting”, men spesifiserer ikke hva som er hva. I 2014 og 2015 ser vi at de skriver god og utfyllende informasjon om unormal dødelighet og spesifiserer hvilke sykdommer eller andre grunner til dette i en egen note. De skriver ikke noe om dette i foregående år.

5.5.3 Lerøy Seafood Group ASA (LSG)

I analysen vår av LSG ser vi at i 2004 har de ingen opplysninger om skjønnsmessige vurderinger og dette tilskrives at dem da førte etter GRS og heller ingen ting om biomasse inndeling eller prissensitiviteten. LSG opplyser om hva som er i vente i 2005 når alle børsnoterte selskaper skal over til IFRS . Fra 2006 opplyser de om skjønnsmessige vurderinger og inndelingen av biomassen. Alle år frem til 2015 har det opplyst godt om hvordan de setter opp prissensitiviteten der de viser til de forskjellige variablene . LSG forteller om hvordan de bruker verdivurderinger i henhold til IAS 41 med kvalitetsforskjellene og hvordan de beregner virkelig verdi for fisk i sjø med en snittvekt under 4 kg der en justerer for hvor langt fisken har kommet i vekstsyklusen samt rogn, yngel, smolt i henhold til IAS 41.24. De henviser også til variasjoner og volatiliteten i prisingen av atlantisk laks og uforutsigbarheten i biologisk produksjon.

Når det gjelder om LSG har opplyst om biologiske eiendeler i resultatregnskapet, har de ikke gjort det i 2004, men i 2005 og 2006 bruker de justering av fisk i sjø til virkelig verdi og frem til 2015 ”virkelig verdi biologiske eiendeler” til føring i egen linje i resultatregnskapet. Prisene for å vurdere virkelig verdi LSG bruker i 2004 er det ingen opplysninger om. Fra 2005 frem til 2009 oppgir de ikke i notene hvilke kilder de bruker til verdsetting av virkelig verdi, de bruker markedspriser som er uspesifisert. Videre fra 2010 frem til 2015 bruker de Fishpool sine priser.

De anvendte prinsipper LSG bruker er:

Fra 2004 ingen ting om anvendt priser men fra innføringen av IFRS i 2005 og frem til tredje kvartal 2006 brukte konsernet kun å verdsette fisk over 4 kg til virkelig verdi og andre til kostpris. Pålegg fra finansdepartementet om å verdsette fiske under 4 kg til virkelig verdi var grunnen. Konsernet skiller mellom fisk i sjø som er over 4 kg og fisk i sjø som er under 4 kg. Fisk over 4 kilo (slaktemoden fisk) blir verdsatt til netto salgsverdi, hensyntatt faktorene nevnt ovenfor, med utgangspunkt i en gjennomsnittspris basert på spot-pris på balansedagen

og inngåtte kontraktspriser i fremtiden. Det vises til parametere i biomassenoter. Virkelig verdi av fisk i sjø med en snittvekt under 4 kg blir verdsatt på samme måte, men justert i forhold til hvor langt en har kommet i vekstsyklusen. Justeringen representerer et estimat på kostnaden for å drette fisken opp til slaktemoden vekt, samt et fradrag for risiko. Det tas hensyn til slaktekostnader. Andre biologiske eiendeler som rogn, yngel og smolt verdsettes til historisk kost. Det samme gjelder rensefisk. Opplysningene om unormal dødelighet, sykdommer, lakselus samt rømming er kun oppgitt i år 2015. Det har nok både vært rømming, sykdommer, dødelighet og lakselus gjennom årene men finner ingen opplysninger i notene.

5.5.4 Marine Harvest ASA

I årene 2004 under GRS og 2005 etter IFRS, finner vi veldig lite informasjon om skjønnsmessige vurderinger og den informasjonen som finnes er spredt ut over alle noteopplysningene til selskapet. I årene 2006 og 2007 er det også lite informasjon. Eneste endringen fra og med 2006 er at de skriver litt om hvordan de behandler estimater i et marked som ikke eksisterer. I årene 2008 til 2010 er det litt mer informasjon, men det er lite spesifisert. Fra og med 2011 opplyser selskapet godt. I 2011 informerer selskapet også om implementeringen av IFRS 13.

I 2004 og 2005 deles biomassen inn i laks under 4 kg og laks over 4 kg. Grunnen til dette er ifølge selskapet at det ikke er mulig å vurdere laks under 4 kilo til virkelig verdi. I 2006 finnes det ingen opplysninger i prinsippnotene om hvordan laksen inndeles. I årene 2007 til 2010 informerer selskapet om at de vurderer fisk over 1-1,5 kilo til virkelig verdi. Fra 2011 deles fisken inn i tre kategorier: under 1 kg, 1-4 kg og over 4 kg.

I årene 2004 og 2005 blir det ikke lagt frem en prissensitivitetsanalyse. I årene 2006 til 2012 starter selskapet å informere om en prissensitivitetsanalyse. Denne er en analyse av en prisendring +/- 1 krone. Fra og med 2013 og frem til 2015 er det 3 variabler med i analysene for prissensitivitet: 1 kr, 1% i biomasse (tonn) og 1% i kvalitetsforskjeller. I 2004 under GRS er det ikke opplyst om endringer i biologiske eiendeler i resultatregnskapet, men fra og med 2005 og frem til 2015 er det informasjon om dette. Opplysninger i prinsippnotene om biomasse i sjø har de fra 2005-2015. Selskapet har ikke for noen av årene informasjon om kiloklasser for biomasse i sjø, antall fisk eller verdijustering oppdelt i kiloklasser.

I årene 2004 og 2005 informerer selskapet om at det kun er laks over 4 kg som vurderes til virkelig verdi. Laks under 4 kilo står det ikke noen informasjon om hvordan vurderes. I 2006 informeres det om at Finanstilsynet har gitt pålegg om å vurdere laksen til virkelig verdi, men ingen inndeling av kiloklasser. I årene 2007 til 2015 vurderes egg yngel og smolt til historisk kost. Laks mellom 1 og 4 kilo vurderes til virkelig verdi med justeringer for hvor langt den er kommet i vekstsyklusen. Laks større enn 4 kilo vurderes til virkelig verdi.

I 2004 opplyses det ikke om hvilke priser som er anvendt for vurdering av biologiske eiendeler. I 2004 og 2005 opplyses det om av biomassen er vurdert til markedspriser og egne oppnådde priser. Det blir ikke opplyst om hvor markedsprisene er hentet fra. I 2007 og 2008 opplyses det om at det er markedspriser som er anvendt, men heller ikke her opplyses det om hvor markedsprisene er hentet fra. I årene 2009 til 2011 opplyses det om at Fishpool priser er benyttet, men i 2010 er det også anvendt forward priser. I årene 2012 til 2015 opplyses det om at det er benyttet markedspriser og kontraktspriser.

Det blir ikke gitt noen informasjon om rømning for noen av årene fra 2004 til 2015.

i 2004 og 2005 er det ikke opplyst om noen dødelighet. I årene 2006 til 2010 er det heller ikke opplyst om dødelighet, men det er en egen linje om nedskrivninger i sjø. I årene 2011 til 2015 finnes det en egen linje om dødelighet i sjø hvor det videre refereres til noter hvor de oppgir kostnadene til dette og hvor de har hatt kostnadene. Her oppgir de hvilke sykdommer og utfordringer de har hatt.

Det gis ingen opplysninger om unormal dødelighet for årene 2004 til 2015, men i 2009 står det en linje om nedskrivning. I 2010 opplyses det i teksten at de har en praksis om nedskrivning av biomasse. I årene 2011 til 2015 blir det heller ikke gitt noen opplysning som sagt i noten om biologiske eiendeler, men det oppgis kostnader i en egen note.

Det blir heller ikke opplyst om spesifikke sykdommer knyttet til unormal dødelighet i årene 2004 til 2015, men det gis litt informasjon om dette i egen note i 2013.

5.5.5 Norway Royal Salmon ASA

NRS gikk på børs i 2011, men har i de foregående ført etter IFRS, men det virker å være en noe forenklet IFRS. Når det gjelder om de har opplyst om skjønnsmessige vurderinger kan vi se i 2010 at de skriver i et avsnitt at det for eksempel ikke finnes effektive markeder av levende fisk i sjø og tar derfor utgangspunkt observerbare markeder og justerer for

slaktekostnader og kostnader knyttet til frakt når de vurderer virkelig verdi. De forteller også om hvordan de estimerer i et hypotetisk marked med bruk av skjønsmessige vurdering basert på historisk erfaring og disse nevnte markedsprisene.

I 2012 beskriver de om hvordan implementeringen av IFRS 13 skal håndteres, men forventer ikke at dette skal påvirke effekten på konsernregnskapet. Om opplysning om biomasseinndeling i vekt kan vi se at i både 2010 og 2011 når de gikk på børs ikke har opplyst om dette i notene sine hvor de skriver om regnskapsmessige prinsipper og skjønsmessige vurderinger, men i 2012 starter de med dette og deler biomassen inn i: fisk under 1 kg, fisk som er 1-4 kg og fisk over 4 kg. Dette har de gjort til og med 2015. Fra 2010 til 2014 har de kun vist en enkel prissensitivitetsanalyse som kun viser med en variabel (1 kr +/-), dette gjør de helt frem til 2015 hvor de nå bruker 2 variabler (1 kr, 5 kr +/-).

NRS har fra 2010 til 2015 ikke spesifisert virkelig verdijustering for biologiske eiendeler i resultatregnskapet sitt. De har en linje med ”virkelig verdijustering”, og biologiske eiendeler ligger nok inn i her, men altså ikke spesifisert på egen linje. NRS har ingen opplysninger om biomasse i sjø i sin note om biologiske eiendeler, og derfor heller ikke spesifisert dette i kiloklasser. NRS har fra 2010 til 2014 ikke spesifisert om antall fisk, men i 2015 opplyser de om dette.

Når det kommer til verdijustering av biologiske eiendeler som er spesifisert i vektklasser begynner NRS med dette først i 2012 og oppgir da i vektklassene: under 1 kg, 1-4 kg og over 4 kg. Fra 2010 til 2013 har NRS en praksis av å verdsette fisken til virkelig verdi når de forventer en fortjeneste på dem. Da spesifiserer de ikke noen eksakt kiloinndeling (0-1 kg, 1-4 kg og > 4kg), slik som de gjør fra 2014. Fra 2014 vurderer de fisk under 1 kg til historisk kost. Fisk mellom 1-4 kg til forventet virkelig verdi, altså forward priser med fratrukk for forventede kostnader. Slaktemoden fisk blir vurdert til full verdi.

Når det kommer til hvilke markedspriser NRS har brukt for å vurdere virkelig verdi oppgir de fra 2010 til 2012 at de noe går på Fishpool kontrakter for å sikre inntekten, ellers beskriver de at de også bruker andre markedspriser (uspesifiserte) og egne priser. Etter 2013 nevnes kun Fishpool. Det har ikke blitt opplyst om rømming fra 2010 til 2015. Det blir opplyst i noen av årene (2012, 2014, 2015) på en linje i noten om biologiske eiendeler om reduksjon som følge av dødelighet. Det samme gjelder for unormal dødelighet hvor de kun har ført inn dette i 2 av

årene (2012 og 2015). Når det kommer til om de har oppgitt i noten om de har hatt reduksjon som følge av spesifikke sykdommer, har de kun oppgitt dette i 2015.

5.5.6 SalMar ASA

I årene 2004 til 2006 under GRS blir det ikke opplyst om noen skjønsmessige vurderinger for biologiske eiendeler. I 2007, 2008, 2009 skriver SalMar under posten ”Biomasse” at ”estimer og de underliggende forutsetninger er basert på historisk erfaring og andre faktorer som er vurdert for å være relevante og sannsynlige på det tidspunktet vurderingene gjøres. Det henvises til note for en mer detaljert beskrivelse av de anvendte prinsippene. SalMar påpeker også under ”viktige regnskapsestimer og skjønsmessige vurderinger” at perioden frem til at ikke slakteklar fisk blir slakteklar er den største utfordringen.

I forhold til opplysning om biomasseinndeling opplyses det i årene 2006 til 2012 at biomassen i sjø består av yngel, smolt og levende fisk. Først fra 2013 deles biomassen inn i fisk under 1 kg og fisk mellom 1 og 4 kg. I 2014 og 2015 blir fisken inndelt i tre kategorier: fisk under 1 kg, 1-4 kg og over 4 kg. For årene 2006 til 2011 eksisterer det ingen prissensitivitetsanalyse. I 2012 er det utarbeidet en prissensitivitetsanalyse som viser hvor stor innvirkning en prisendring på en krone har å si økonomisk for selskapet. Denne vises videre i årene etter 2012. I 2015 blir det også beregnet en sensitivitetsanalyse på en prosentvis endring.

I 2006 er det ingen spesifikke linjer i resultatregnskapet som forteller om verdjustering av biologiske eiendeler. Fra 2007 og frem til 2015 er denne linjen oppstilt. For årene 2011 til 2013 er det også oppstilt en egen linje om verdjustering for særskilte biologiske eiendeler. SalMar har ikke oppgitt biomasse i sjø for noen av årene fra 2004 til 2015, naturlig nok har det heller ikke blitt opplyst om kiloklasser for biomasse i sjø da.

SalMar har heller ikke for noen av årene spesifisert antall fisk de har i merdene sine. Verdjustering etter vektklasser gjøres først fra år 2007. Da deles det inn i fisk over 4 kg og fisk under 4 kg. I 2006 vurderes all fisk til historisk kost men fra og med 2007 verdsettes levende fisk i sjø til virkelig verdi mens egg, yngel og smolt verdsettes til historisk kost. SalMar benytter i 2006 egne priser som priskilde for virkelig verdi. Fra og med 2007 opplyser de at de bruker markedspriser men de forteller ikke noe om hvor disse markedsprisene er hentet.

SalMar har en egen note med informasjon om særskilte biologiske hendelser fra og med 2011. I årene 2011 har SalMar hatt kostnader som følge av rømming. SalMar opplyser om hvordan rømming håndteres. Det har ikke forekommet rømming i 2013. I 2014 er det ingen informasjon om rømming. I 2011 og 2012 har de hatt spesifiserte og opplyst om sykdommer. I 2013 er det ingen informasjon om sykdommer.

5.6 Drøfting

5.6.1 Skjønnsmessige vurderinger og estimater

Vi har fulgt utviklingen i selskapene fra overgangen GRS til IFRS i 2004/2005, eller fra det året før de gikk på børs. Det er lite informasjon i årsregnskapene ført etter GRS om regnskapsmessige prinsipper, men unntak av NRS som ikke hadde denne overgangen siden de allerede førte etter IFRS når de gikk på børs. Ser generelt i alle firmaene at ved implementeringen så følger de pålagte standarder med noteopplysninger, men i begynnelsen er det nokså ufullstendige i forhold til senere år. Samtlige firmaer har opplyst om kommende endringer som for eksempel IFRS 13 når dette er på trappene. Videre opplyser noen selskap hvordan dette vil påvirke deres fremtidige regnskap. De opplyser i forskjellig grad om biomasseinndeling i regnskapsprinsippene.

Det opplyses om over og under 4 kg. Vi ser en endring i dette fra 2009 med bedre informasjon om kiloklasseinndeling. Ved innføringen av IFRS oppgir alle selskapene en prissensitivitetsanalyse, med unntak av Austevoll som først begynner med dette fra 2008. Over denne perioden så øker de fleste selskapene variablene de bruker i analysen, men litt overraskende er det noen som i de senere år reduserer disse. Et eksempel her er Grieg Seafood som i år 2015 forandrer denne til to variabler. Totalt sett ser vi at regnskapsprinsippene blir bedre og mer utfyllende mot 2015. Det er noen år som utpeker seg hvor vi tydelig ser at det blir supplert mer informasjon. Disse årene er spesielt 2012 og 2015, hvor 2015 virkelig bemerker seg. Dette kan nok sees i sammenheng med Finanstilsynets synspunkter fra 2011 der de ønsker en mer spesifikk beskrivelse av regnskapsprinsipper.

5.6.2 Priser og kostnader – Verdivurderingsmodellen

Det har vært veldig varierende hvor vi har funnet informasjon om priskilde. Da noen opplyser om dette i prinsippnotene mens andre i noten om biologiske eiendeler. Vi ser at i de tidlige årene opplyser de stort sett om uspesifiserte markedspriser, og egne oppnådde priser. Det blir i noen tilfeller også nevnt Fishpool. Denne praksisen av blandede ulike priser ser vi helt opp til 2014. Det er først i 2015 at alle opplyser Fishpool som sin priskilde. Dette kan nok knyttes til Finanstilsynet sin rapport fra 2015 hvor de påpeker nettopp dette med at de henter ulike priser. Over flere år ser vi at det nevnes Fishpool og markedspris om en annen. Det kan godt være at det menes her at dette faktisk er Fishpool, men dette klarer vi ikke å se ut i fra noteopplysningene. Ved en ensartet praksis her vil sammenligningsgrunnlaget selvfølgelig også øke.

Alle oppdrettsselskapene har stort sett opplyst om verdijustering av biologiske eiendeler i resultatregnskapet i alle år, med unntak av SalMar som i 2006 gir ingen opplysninger om dette. NRS har fra 2010 til 2015 har de kun en post som heter “virkelig verdijustering”. Vi antar at biologiske eiendeler ligger under dette.

To av seks firma opplyser i sine noter om biologiske eiendeler om dødelighet og rømming i noen av årene. Mens hele fire av seks gir ingen informasjon i aktuelle note i perioden 2004 til 2014. I 2015 ser vi en klar forbedring av denne informasjonen i alle firmaene. Det kan se ut som om det har kommet en form for pålegg som omhandler dette, siden alle viser en så klar økning i informasjon akkurat her. Men vi har ikke lyktes i å finne om det eksisterer et håndfast vedtak på dette. Alle firmaene har i alle år hatt noe informasjon om hvordan de håndterer rømming, dødelighet og sykdom en plass i årsregnskapet sitt. Ofte i et skriv litt tidlig i beretningen. Men få har tatt med denne informasjonen videre i noten om biologiske eiendeler og vist til konkrete tall. Hadde alle gjort dette i fra begynnelsen av, mener vi at det hadde vært enklere å sammenligne samt at vi mener at også informasjonen hadde vært enda mer troverdig. Hadde alle hatt den samme linja i noten om biologiske eiendeler som omhandler dødelighet, rømming og sykdom og eventuelt bare oppført denne posten til null, hadde informasjonsbehovet vært bedre dekket etter vår mening. Her ser vi tydelig problematikken med den frie oppstillingsplanen under IFRS hvor informasjonen ikke har bestemt struktur. Hvert enkelt firma står fritt til å til å utforme sine egne oppstillinger. Som

Marine Harvest også påpekte er det fra IFRS sitt ståsted, veldig få reguleringer av oppstillinger.

Ut fra studiet ser vi at de fleste bruker historisk kost når de skal verdi vurdere ikke-slakteklar fisk til og med 2005, og skifter over til å vurdere til virkelig verdi i 2007. Dette er i tråd med hva vi har lest i teorien samt at det ble bekreftet i vårt intervju med Marine Harvest. Austevoll og Lerøy har en egen note hvor de opplyser etter pålegg at de må endre praksis av verdivurdering i henhold til standarden. Dette korrigerer de for to år tilbake i tid. Tidlig i de første årene oppgir firmaene kun fisk til over og under 4 kg. Noen oppgir også smolt. Det er ut i fra dette vanskelig å se hvor grensen for justering til virkelig verdi blir gjort. Det blir fra 2011 lettere å se disse skillene. Her deles det nå inn i under 1 kg, mellom 1-4 kg og over 4 kg. Dette er mest sannsynlig på grunn av tilvekstmodellen som ble utarbeidet av bransjegruppen på bakgrunn av Finanstilsynets synspunkter. Dette ble også bekreftet av Marine Harvest.

6 Avslutning

Vi har sett på om den norske laksebransjens praksis av IAS 41 er sammenlignbar mellom de børsnoterte oppdrettsselskapene i 2015, og hvorvidt det har skjedd en endring av praksis i bransjen over tid. I denne sammenheng har vi gjort et dokumentstudie av regnskapene. Vi har sett på utvalgte noter i regnskapene til seks børsnoterte selskaper i Norge, samt intervjuer med både regnskapsprodusent og regnskapsbruker.

6.1 Konklusjon

Vi ser at i regnskapsåret 2015 er rapportene nokså likeartede. Spesielt i notene om regnskapsprinsipper, her har selskapene nesten identisk praksis. I noten om biologiske eiendeler oppgir selskapene stort sett de samme opplysningene, men med stor variasjon i oppsettet. Vi ser blant annet at alle bruker samme markedspris og bruker de samme anvendte prinsipper ved beregning av verdien av fisken. Vi savner allikevel mer informasjon om hvordan tilvekstmodellen er beregnet, og hvilke faktorer som de forskjellige firma innkalkulerer her. Med en mer strukturert oppstillingsplan hadde det nok vært enklere å navigere etter informasjonen vi var ute etter, men dette følger jo av IFRS sin frie struktur.

Det kommer frem av intervjuet med Marine Harvest at bransjegruppen jobber med å utvikle og tester ut en ny nåverdimodell, som på sikt skal bli tatt i bruk av alle oppdrettsselskapene. Målet er å ta denne modellen i bruk for regnskapsåret 2017. Dersom dette skjer har alle de samme forutsetningene for å foreta en verdijustering av biologiske eiendeler, og på denne måten så vil det etter vår mening at bransjens praksis av IAS 41 blir enda mer sammenlignbar. Vi stilte i utgangspunktet oss spørsmål om hvorfor den nye modellen har tatt så lang tid å implementere. Men etter intervjuet med Marine Harvest fikk vi en forståelse for hvor mange mennesker som er involvert og skal bli enige i denne prosessen, i tillegg til at modellen faktisk må testes ut. De påpekte også at arbeidet må være nøysomt for at det skal være teoretisk riktig i forhold til IAS 41.

Strandberg mener på sin side at Finanstilsynet skal være mer konkrete på hva de forventer av informasjon fra selskapene. Dette kan vi være enige i, da det synes som om de heller har lagt vekt på å kartlegge feilene, enn å fokusere på hvilke tiltak som bør gjøres for å få mer sammenlignbar informasjon fra selskapene. Han trekker spesielt frem at segmentrapportering

er en avgjørende faktor for sammenligningsgrunnlaget av oppdrettsselskaper. Selv om dette ikke var en del av vår problemstilling, observerte vi at ved gjennomgang av rapportene at det eksisterer en uensartet praksis her.

Vi bemerker at det er kun en aktør som opplyser i egen note om medgåtte kostnader til bekjempelse av lus, sykdommer og dødelighet. Dette kan tenkes at kan ha en sammenheng med at dette selskapet også var frem til februar 2017 notert på New York børsen.

Rapporteringsplikten i USA er mer omfattende enn i for eksempel Norge. Fra et samfunnsmessig og miljømessig perspektiv kunne denne informasjonen vært relevant å hatt med for de andre selskapene også. Miljøproblematikken er såpass dagsaktuelt at dette er informasjon som kan komme mange samfunnsborgere til gode.

Ut fra dokumentstudiet vårt ser vi at i de første årene etter overgangen fra GRS til IFRS har vært noe problematisk, da vi ser at enkelte firma har fortsatt sin praksis av verdivurdering av fisk under 4 kg til historisk kost. Dette har også blitt bekreftet i tidligere studier og i vår teoridel. Vi ser at alle selskapene blir bedre og gir mer utfyllende opplysninger i sine noter over tidsperioden vi har sett på. Når vi begynte med denne undersøkelsen antok vi at disse utbedringene ville skje mer samtidig etter innvendingene fra Finanstilsynet som har kommet i løpet av årene. Det skjer forbedringer i alle foretakene, men ikke så synkronisert som vi i utgangspunktet hadde sett for oss. Der noen er tidlig ute med forbedringer på noen noter, er andre bedre på andre områder. Som den største aktøren i bransjen, trodde vi at Marine Harvest ville utpeke seg som de med best noteopplysninger, men dette viser seg å ikke være tilfellet. Dette ble også påpekt i intervjuet med Strandberg.

Med tanke på hvor forskjellig praksis foretakene hadde i utgangspunktet av sin verdivurdering av laks, mener vi helt klart at troverdigheten har økt i takt med forbedringene som er innført i løpet av årene vi har sett på. Vi mener at 2015 er det året som utpeker seg, hvor alle selskaper gir mer detaljert informasjon. Dette gjelder både prinsippnoter og note om biologiske eiendeler. Som beskrevet ovenfor, vil det når de samme faktorene ligger til grunn for å oppnå lik praksis av verdivurdering av biologiske eiendeler, vil bruken av skjønnsmessige vurderinger gå ned, mens troverdigheten og sammenlignbarheten vil øke. Dette er også i tråd med EUs beslutning om at børsnoterte selskaper skal føre etter IFRS for å øke sammenligningsgrunnlaget. Men på en annen side kan det nevnes at en fordel med bruk av mer skjønnsmessige vurderinger gjenspeiler et bedre bilde av verdiene på balansedagen, da

regnskapsprodusentene anvender de faktorer og estimater de selv mener er mest relevante for deres virksomhet. Når de da beveger seg litt bort fra dette, kan det tenkes at relevansen av verdivurderingen blir noe svekket.

Hovedinntrykket vi sitter igjen med etter intervjuene og dokumentstudier er at selskapene oppgir mye informasjon om mange tema som ikke virker særlig viktige for beslutningsnyttien. Den beslutningsnyttige informasjon, spesielt informasjon som går på samfunnshensyn, miljøhensyn og etiske hensyn (opplysninger om luseproblematikk osv.) ble bedre i 2015.

Vi vil påpeke at begge våre informanter mener at verdjustering til virkelig verdi av biologiske eiendeler ikke er nyttig, men samtidig skriver Misund (2016) at forskning viser at nettopp dette er relevant for investorer. Bransjens oppfatning av dette er at det er lite nyttig og relevant, dermed blir det ikke et prioritert område. Da vil ikke selskapene bruke mer kostnader enn nødvendig og dermed kan vi trekke frem kost-nytte prinsippet. I en større sammenheng er det likevel kun snakk om periodisering.

6.2 Svakheter ved studien

Vi har hatt intervju med få informanter, noe som kan resultere i at vi har mistet andre perspektiver på problemstillingen vår. Vi innså fort at dette ble en veldig stor oppgave, og på grunn av tidsperspektivet ble det naturlig å dele opp oppgaven innad i gruppen. Dette resulterte i at når vi foretok analyser og skrev sammendrag i del 2, ble dette gjort med stor grad av bruk av skjønn. Det ble også derfor noe mer utfordrende for oss å besvare del 2 av problemstillingen.

6.3 Forslag til videre forskning

Vi mener dette er et så interessant og dagsaktuelt tema, at det bør forskes videre på. Nå når nåverdmodellen blir tatt i bruk, kan det være interessant å se på om den blir anvendt slik som bransjegruppen har tenkt. Det kan være spennende med et tematilsyn som følger opp dette for å tilse at praksis er i tråd med teori. Det kan også være interessant å utforske videre muligheten om å sammenligne de utenlandske selskapene mot de norske. Et annet tema er også oppdrettsforetakenes segmentering, da Strandberg påpekte i vårt intervju at dette er også en viktig faktor for sammenligning av selskaper.

Figuroversikt

Figur 1.....17
Figur 2.....18
Figur 3.....20
Figur 4.....22
Figur 5.....23
Figur 6.....40
Figur 7.....41
Figur 8.....43
Figur 9.....43
Figur 10.....44
Figur 11.....45
Figur 12.....45
Figur 13.....46

Litteraturliste

Baksaas, K. M. & Stenheim, T. (2015) *Regnskapsteori*
Oslo: Cappelen Dam akademisk

Berglihn, H. (6 mars 2017) Laksedødeligheten til himmels , *Dagens Næringsliv*
Hentet 06.03.17 fra; <https://www.dn.no/nyheter/2017/03/05/1946/Havbruk/laksedodeligheten-til-himmels>

Fardal, A. (3/2007) IFRS og norske regnskapsregler, *MAGMA*
Hentet 18.02.17 fra; <https://www.magma.no/ifrs-og-norske-regnskapsregler>

Finanstilsynet (2011) Rundskriv, *Enkelte regnskapsmessige forhold basert på regnskapskontrollen 2011*
Hentet fra;
http://www.finanstilsynet.no/Global/Venstremeny/Rundskriv_vedlegg/2011/4_kvartal/Rundskriv_31_2011.pdf

Finanstilsynet (2015) *Rapport fra tematisyn- oppdrettsforetak*
Hentet fra;
http://www.finanstilsynet.no/Global/Venstremeny/Aktuelt_vedlegg/2015/4_kvartal/Tematisyn_oppdrettsforetak_11_2015.pdf

Fishpool (2017) *About Fish Pool ASA*
Hentet 12.03.17 fra; <http://fishpool.eu/about/>

Fiskehelse rapporten (2016) Veterinærinstituttet, *Rapport 4- 2017*
Hentet fra; <http://www.vetinst.no/rapporter-og-publikasjoner/rapporter/2017/fiskehelse rapporten-2016>

Fiskeridirektoratet (20.09.2016) Akvakultur, *Biomasse*
Hentet 14.02.2017 fra; <http://www.fiskeridir.no/Akvakultur/Drift-og-tilsyn/Biomasse>

Havforskningsinstituttet (14.08.2009) *Biologi hos laks i oppdrett*
Hentet 15.02.2017 fra; https://www.imr.no/temasider/fisk/laks/laks_i_oppdrett/nn-no

Johannessen, A., Christoffersen, L. & Tufte, P.A.(2011). *Forskningsmetode for økonomisk-administrative fag* (3. Utg.) Oslo: Abstrakt forlag

Kinserdal, F. (2015) Når virkelig verdi er så vanskelig å beregne, er det da overhodet relevant i regnskapet?, *MAGMA*
Hentet 26.01.17 fra; <https://www.magma.no/nar-virkelig-verdi-er-sa-vanskelig-a-beregne-er-det-da-overhodet-relevant-i-regnskapet>

laks (2017) *Norsk laks fra fjord til bord*
Hentet 14.02.2017 fra; <http://laks.no/lakseproduksjon/>

Laksefakta (2016) *Havbrukshistorie*
Hentet 05.02.2017, fra; <https://laksefakta.no>

Laksefakta (2017) *Norske regler for miljø og oppdrett*

Hentet 14.02.2017 fra; <https://laksefakta.no/laks-og-miljo/norske-regler-for-miljo-og-oppdrett/>

Lilleby, J. (07.02.16) Slik påvirker oljeprisen prisen på laks, *E24*

Hentet 12.03.17 fra; <http://e24.no/naeringsliv/laks/slik-paavirker-oljeprisen-prisen-paa-laks/23607869>

Lov om akvakultur (2005) *akvakulturloven*

Hentet fra; <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/2005-06-17-79>

MarineHarvest (2017) *Laksens livssyklus*

Hentet 15.02.2017 fra; <http://marineharvest.no/products/seafood-value-chain/>

Misund, B. (1/2017) *Fish Pool-priser, fantasi eller virkelighet?*

Hentet 04.03.17 fra; <http://ilaks.no/fish-pool-priser-fantasi-eller-virkelighet/>

Misund, B. (4/2016) *Verdirelevansen av å rapportere biologiske eiendeler til virkelig verdi*

DOI: 10.18261/issn.1504-2871-2016-04-12

Myrbakken, E. & Haakanes, S. (2015). *IFRS på Norsk*

Bergen: Fagbokforlaget

Nofima (2015) Rapport 41/2015 *Kostnadsdrivere i lakseoppdrett*

Hentet fra; http://kontali.no/public_files/docs/Rapport_nr_41-2015_Kostnadsdrivere_i_lakseoppdrett.pdf

NOU 1995: 30 (1995) Ny regnskapslov

Hentet fra; <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/nou-1995-30/id115910/>

Ot.prp. nr. 39 (2004-2005)

Hentet fra; <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/otprp-nr-39-2004-2005-/id395712/sec2>

Regnskapsloven (2017) *Lov om årsregnskap*

Hentet 20.02.17 fra; <https://lovdata.no/dokument/NL/lov/1998-07-17-56?q=regnskapsloven>

Røsok, K. O. (1/2017) Vil ny regnskapslov gi internasjonalt sammenlignbare regnskaper, *MAGMA*

Hentet 24.02.17 fra; <https://www.econa.no/vil-ny-regnskapslov-gi-internasjonalt-sammenlignbare-regnskaper1>

Statistisk Sentralbyrå (2016) *Akvakultur, 2015, foreløpige tall*

Hentet 31.01.2017 fra;

<https://www.ssb.no/jord-skog-jakt-og-fiskeri/statistikker/fiskeoppdrett/aar-forelopige/2016-06-02>

St.mld. nr. 16 (2014-2015) *Forutsigbar og miljømessig bærekraftig vekst I norsk lakse- og ørretoppdrett*

Hentet fra; <https://www.regjeringen.no/no/dokumenter/meld.-st.-16-2014-2015/id2401865/>

Stenheim, T. (2/2008) Virkelig verdi – et utfordrende måleattributt, *MAGMA*

Hentet 18.02.17 fra; <https://www.magma.no/virkelig-verdi-et-utfordrende-maaleattributt>

Strandberg, B.E., Sellæg, F.E., (2014) Verdimåling av fisk etter IFRS, *Praktisk økonomi & finans vol.30, 2/2014 s, 117- 129*

The Nasdaq OMX Group (2015) *Nasdaq Salmon index*

Hentet 12.03.17 fra; <https://salmonprice.nasdaqomxtrader.com/public/report?0>

Wik, R., Melle, F. (6/2001) Hva betyr utviklingen av IAS for norske foretak? *MAGMA*

Hentet 19.03.17 fra; <https://www.magma.no/hva-betyr-utviklingen-av-ias-for-norske-foretak>

Vedlegg 1

Intervjuguide informasjon

Bjørn Einar Strandberg

statsautorisert revisor og partner i fagavdelingen i PwC. Bjørn Einar leder PwC's internasjonale faggruppe for regnskapsstandarden om biologiske eiendeler IAS 41.

E-post: bjorn.einar.strandberg@no.pwc.com

Vi sender tema for intervjuet på e-post, for så å følge dette opp med et telefonintervju med utdypende spørsmål.

sammenlignbarhet

- Hva er dine tanker rundt sammenlignbarhet i regnskapene til de ulike foretak i bransjen?
- Hva er det som avgjør om selskapers årsrapporter er sammenlignbare? Hvilke poster ser du etter som revisor?
- Hvordan kan en sammenligne de ulike selskapers behandling av dødelighet?

Bransjegruppens arbeid

- Hva vet du om den nye modellen som bransjegruppa jobber med? Hva er endringene? Og hva tenker du som revisor om denne?
- Bransjegruppens arbeid; hvordan foregår denne jobben? Formålet var å jobbe for å få en lik praksis, hvorfor har dette tatt så lang tid?
- Vi opplever det som vanskelig å få kontakt med de ulike oppdrettsselskaper, er bransjen tilbakeholden med informasjon?

Regnskapsmessig kvalitet

- Er kvaliteten (forståelse, relevans, pålitelighet og sammenlignbarhet) i regnskapet redusert som følge av virkelig verdiberegninger (og skjønnsmessige vurderinger) ?
- Brukerperspektivet av regnskapet; hvordan er dette å forstå for en "vanlig" bruker? Hva er dine tanker om dette?
- Vi opplever det som forskjellig, men for en erfaren bruker/revisor – gjør de i utgangspunktet likt, bare en "vanlig" bruker ikke klarer å se dette?

- Er informasjonsverdien i regnskapene blitt bedre som følge av virkelig verdi estimatene på levende biomasse?

Priser

- Hva er dine meninger om prisene som blir brukt til estimering av den virkelige verdien?
- NASDAQ og Fishpool har de siste årene jobbet med å forbedre målet på spotprisen, har du sett noen endringer i forhold til dette?
- Ved en eventuell negativ verdijustering, hvordan blir dette behandlet?
- Smolt; hvordan tenker du denne gruppen av fisk skal behandles?

Er det noe du ønsker å legge til som du mener kan være nyttig informasjon for vår oppgave?

Vedlegg 2

Intervjuguide informasjon

Marine Harvest

Vi sender spørsmål over på mail, for så å følge dette opp med et personlig intervju etterpå. (spør om informasjon om informanten, utdanning, stilling)

- Hva har vært de største endringene for dere i perioden 2004 til 2015?
- Hvordan har praksis rundt verdsetting av laksen utviklet seg over perioden 2004 til 2015?
- Hva er deres tanker rundt bransjesamarbeidet og kommunikasjon med andre foretak?
- Hva er deres tanker om hvorfor de ulike foretak praktiserer verdijusteringsmodellen forskjellig?
- Hvordan ble bransjegruppen etablert?
- Er den nye felles modellen for verdivurdering klar? Kan du si noe om hvordan den er? Hva er endret?
- Er kvaliteten (forståelse, relevans, pålitelighet og sammenlignbarhet) i regnskapet redusert som følge av virkelig verdiberegninger (og skjønnsmessige vurderinger) ?
- Hva er deres tanker rundt sammenlignbarhet i regnskapene til de ulike foretak i bransjen?
- Er informasjonsverdien i regnskapene blitt bedre som følge av virkelig verdi estimatene på levende biomasse? Dette med tanke på skjønnsmessig vurdering?
- Hvordan måler/registrer dere antall fisk som er i merdene, og hvordan vet dere hvilken størrelse og kvalitet denne har?
- Kan du forklare oss hvordan dere gjør med verdsettingen av fisk mellom 0 og 4 kg?

- Hvilke priser bruker dere til estimering av den virkelige verdien?
- Hvordan er deres praksis med regnskapsmessig behandling av unormal dødelighet og lusekostnader?
- Hva mener dere er avgjørende for om at regnskapene fra bransjen kan sammenlignes?
- Har det blitt gjort endringer i forhold til spotprisen, siden NOS og Fishpool har jobbet med å forbedret målet på spotprisen?
- Ved en eventuell negativ verdijustering, hvordan blir dette behandlet i regnskapet?
- Hva er dine tanker om brukerperspektivet på regnskapet?
-

Er det noe dere ønsker å legge til som dere mener kan være nyttig informasjon for vår oppgave?

Vedlegg 3

Matriser for årene 2004 til 2014 Marine Harvest ASA

Marine Harvest/Spørsmål	Blir det opplyst om skjønnsmessige vurderinger iht. Vv.	Blir det opplyst om biomasseinndeling?	Blir det vist en prissensitivitetsanalyse?
2015	X	X	X
2014	X	X	X
2013	X	X	X
2012	X	X	X
2011	X	X	X
2010	X	X	X
2009	X	X	X
2008	x	x	x
2007	x	x	x
2006	x		x
2005	x	x	
2004		x	

Marine Harvest/Spørsmål	Blir det opplyst om "biologiske eiendeler" i resultatregskapet?	Blir det opplyst om biomasse i sjø?	Blir det opplyst om kiloklasser for biomasser i sjø?	Blir antall fisk opplyst?	Blir verdjustering spesifisert? (Vektklasser)
2015	X	X			
2014	X	X			
2013	X	X			
2012	X	X			
2011	X	X			
2010	X	X			
2009	X	X			
2008	x	x			
2007	x	x			
2006	x	x			
2005	x	x			
2004					

Marine Harvest/ Vekstfase	Egg, yngel og smolt 0 - 1 kg	Laks i sjø 1 - 4 kg	Laks i sjø > 4 kg
2015	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2014	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2013	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2012	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2011	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2010	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2009	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2008	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2007	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2006	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2005	historisk kost	historisk kost	virkelig verdi
2004	historisk kost	historisk kost	virkelig verdi

Marine Harvest/Priskilder	Markedspris (Fishpool)	Markedspris (Ikke oppgitt hvor)	Benyttet egne priser
2015	X		
2014		X	
2013		X	
2012	X	X	
2011	X		
2010	X		
2009	X		
2008		x	
2007		x	
2006		x	x
2005		x	x
2004			

Marine Harvest ASA/Spørsmål	Blir det opplyst om rømming?	Blir det opplyst om dødelighet?	Blir det opplyst om unormal dødelighet?	Blir det opplyst om spesifikke sykdommer iht. unormal dødelighet?
2015		X	X	
2014		X		
2013		X		
2012		X		
2011		X		
2010				
2009				
2008				
2007				
2006				
2005				
2004				

Vedlegg 4

Matriser for årene 2004 til 2014 Austevoll Seafood ASA

Austevoll/Spørsmål	Blir det opplyst om skjønnsmessige vurderinger iht. Vv.	Blir det opplyst om biomasseinndeling?	Blir det vist en prissensitivitetsanalyse?
2015	X	X	X
2014	X	X	X
2013	X	X	X
2012	X	X	X
2011	X	X	X
2010	X	X	X
2009	X	X	X
2008	X	X	X
2007			
2006	X	X	
2005			

Austevoll/Spørsmål	Blir det opplyst om "biologiske eiendeler" i resultatregnskapet?	Blir det opplyst om biomasse i sjø?	Blir det opplyst om kiloklasser for biomasser i sjø?	Blir antall fisk opplyst?	Blir verdjustering spesifisert? (Vektclasser)
2015	X	X	X	X	
2014	X	X			X
2013	X	X			X
2012	X	X			X
2011	X	X			X
2010	X	X			X
2009	X	X			X
2008	X	X			X
2007					
2006	X	X		X	X
2005					

Austevoll/ Vekstfase	Egg, yngel og smolt 0 - 1 kg	Laks i sjø 1 - 4 kg	Laks i sjø > 4 kg
2015	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2014	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2013	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2012	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2011	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2010	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2009	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2008	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2007			
2006	Historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2005	Historisk kost	Historisk kost	Virkelig verdi

Austevoll/Priskilde	Markedspris (Fishpool)	Markedspris (Ikke oppgitt hvor)	Benyttet egne priser
2015	X		
2014	X		
2013	X		
2012	X		
2011	X		
2010	X		
2009	X	X	
2008		X	
2007			
2006		X	
2005			

Austevoll/Spørsmål	Blir det opplyst om rømming?	Blir det opplyst om dødelighet?	Blir det opplyst om unormal dødelighet?	Blir det opplyst om spesifikke sykdommer iht. unormal dødelighet?
2015	X	X		X
2014				
2013				
2012				
2011				
2010				
2009				
2008				
2007				
2006				
2005				

Vedlegg 5

Matriser for årene 2004 til 2014 Lerøy seafood ASA

Lerøy/Spørsmål	Blir det opplyst om skjønnsmessige vurderinger iht. Vv.	Blir det opplyst om biomasseinndeling?	Blir det vist en prissensitivitetsanalyse?
2015	x	X	x
2014	x	x	x
2013	x	x	x
2012	x	x	x
2011	x	x	x
2010	x	x	x
2009	x	x	x
2008	x	x	x
2007	x	x	x
2006	x	x	x
2005	x	x	
2004			

Lerøy/ Spørsmål	Blir det opplyst om "biologiske eiendeler" i resultatregskapet?	Blir det opplyst om biomasse i sjø?	Blir det opplyst om kiloklasser for biomasser i sjø?	Blir antall fisk opplyst?	Blir verdjustering spesifisert? (Vektklasser)
2015	x	x	x	x	
2014	x	x			x
2013	x	x			x
2012	x	x			x
2011	x	x			x
2010	x	x			x
2009	x	x			x
2008	x	x			x
2007	x	x			x
2006	x	x			x
2005	x	x			x
2004					

Lerøy/ Vekstfase	Egg, yngel og smolt 0 - 1 kg	Laks i sjø 1 - 4 kg	Laks i sjø > 4 kg
2015	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2014	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2013	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2012	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2011	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2010	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2009	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2008	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2007	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2006	Historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2005	Historisk kost	historisk kost	virkelig verdi
2004			

Lerøy/ Priskilde	Markedspris (Fishpool)	Markedspris (Ikke oppgitt hvor)	Benyttet egne priser
2015	x		
2014	x		
2013	x		
2012	x		
2011	x		
2010	x		
2009		x	
2008		x	
2007		x	
2006		x	
2005		x	
2004			

Lerøy/ Spørsmål	Blir det opplyst om rømming?	Blir det opplyst om dødelighet?	Blir det opplyst om unormal dødelighet?	Blir det opplyst om spesifikke sykdommer iht. unormal dødelighet?
2015	x			x
2014				
2013				
2012				
2011				
2010				
2009				
2008				
2007				
2006				
2005				
2004				

Vedlegg 6

Matriser for årene 2004 til 2014 SalMar ASA

Salmar/Spørsmål	Blir det opplyst om skjønnsmessige vurderinger iht. Vv.	Blir det opplyst om biomasseinndeling?	Blir det vist en prissensitivitetsanalyse?
2015	x	x	x
2014	x	x	x
2013	x	x	x
2012	x	x	X
2011	x	x	
2010	x	x	
2009	x	X	
2008	x		
2007	X		
2006			
2004			

Salmar/Spørsmål	Blir det opplyst om "biologiske eiendeler" i resultatregnskapet?	Blir det opplyst om biomasse i sjø?	Blir det opplyst om kiloklasser for biomasser i sjø?	Blir antall fisk opplyst?	Blir verdijustering spesifisert? (Vektklasser)
2015	x				x
2014	x				x
2013	x				x
2012	x				x
2011	x				x
2010	x				x
2009	x				x
2008	x				x
2007	X				X
2006					
2004					

Salmar/Vekstfase	Egg, yngel og smolt 0 - 1 kg	Laks i sjø 1 - 4 kg	Laks i sjø > 4 kg
2015	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2014	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2013	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2012	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2011	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2010	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2009	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2008	historisk kost	virkelig verdi	virkelig verdi
2007	historisk kost	Virkelig verdi	Virkelig verdi
2006	Historisk kost	Historisk kost	Historisk kost
2004			

Salmar/Priskilde	Markedspris (Fishpool)	Markedspris (Ikke oppgitt hvor)	Benyttet egne priser
2015			
2014		x	
2013		x	
2012		x	
2011		x	
2010		x	
2009		x	
2008		x	
2007		X	
2006			X
2004			

Salmar/Spørsmål	Blir det opplyst om rømming?	Blir det opplyst om dødelighet?	Blir det opplyst om unormal dødelighet?	Blir det opplyst om spesifikke sykdommer iht. unormal dødelighet?
2015				
2014				
2013	x			x
2012	X			X
2011	X		X	X
2010				
2009				
2008				
2007				
2006				
2004				

Vedlegg 7

Matriser for årene 2004 til 2014 Norway Royal Salmon ASA

NRS/Spørsmål	Blir det opplyst om skjønnsmessige vurderinger iht. Vv.	Blir det opplyst om biomasseinndeling?	Blir det vist en prissensitivitetsanalyse?
2015	X	X	X
2014	X	X	X
2013	X	X	X
2012	X	X	X
2011	X		X
2010	X		X
2009	X		X
2008			
2007			
2006			
2005			
2004			

NRS/Spørsmål	Blir det opplyst om "biologiske eiendeler" i resultatregskapet?	Blir det opplyst om biomasse i sjø?	Blir det opplyst om kiloklasser for biomasser i sjø?	Blir antall fisk opplyst?	Blir verdjustering spesifisert? (Vektklasser)
2015	X			X	X
2014					X
2013					X
2012					X
2011					
2010					
2009	X				
2008					
2007					
2006					
2005					
2004					

NRS/ Vekstfase	Egg, yngel og smolt 0 - 1 kg	Laks i sjø 1 - 4 kg	Laks i sjø > 4 kg
2015	Historisk kost	Forventa virkelig verdi	Virkelig verdi
2014	Historisk kost	Forventa virkelig verdi	Virkelig verdi
2013	Historisk kost	Forventa virkelig verdi	Virkelig verdi
2012	Historisk kost	Forventa virkelig verdi	Virkelig verdi
2011	Historisk kost	Forventa virkelig verdi	Virkelig verdi
2010	Historisk kost	Forventa virkelig verdi	Virkelig verdi
2009	Historisk kost	Forventa virkelig verdi	Virkelig verdi
2008			
2007			
2006			
2005			
2004			

NRS/Priskilde	Markedspris (Fishpool)	Markedspris (Ikke oppgitt hvor)	Benyttet egne priser
2015	X		
2014	X		
2013	X		
2012	X		X
2011	X	X	X
2010	X	X	X
2009	X	X	
2008			
2007			
2006			
2005			
2004			

NRS/Spørsmål	Blir det opplyst om rømming?	Blir det opplyst om dødelighet?	Blir det opplyst om unormal dødelighet?	Blir det opplyst om spesifikke sykdommer iht. unormal dødelighet?
2015		X	X	X
2014		X		
2013				
2012		X	X	
2011				
2010				
2009				
2008				
2007				
2006				
2005				
2004				

Vedlegg 8

Matriser for årene 2004 til 2014 Grieg Seafood ASA

Grieg/Spørsmål	Blir det opplyst om skjønnsmessige vurderinger iht. Vv.	Blir det opplyst om biomasseinndeling?	Blir det vist en prissensitivitetsanalyse?
2015	X	X	X
2014	X	X	X
2013	X	X	X
2012	X	X	X
2011	X	X	X
2010	X	X	X
2009	X	X	X
2008	X	X	X
2007	X	X	X
2006			
2005			
2004			

Grieg/Spørsmål	Blir det opplyst om "biologiske eiendeler" i resultatregskapet?	Blir det opplyst om biomasse i sjø?	Blir det opplyst om kiloklasser for biomasser i sjø?	Blir antall fisk opplyst?	Blir verdijustering spesifisert? (Vektklasser)
2015	X			X	X
2014	X			X	X
2013	X			X	X
2012	X			X	X
2011	X			X	X
2010	X			X	X
2009	X			X	X
2008	X			X	X
2007	X			X	X
2006					
2005					
2004					

Grieg/ Vekstfase	Egg, yngel og smolt 0 - 1 kg	Laks i sjø 1 - 4 kg	Laks i sjø > 4 kg
2015	Historisk kost	Virkelig verdi justert for hvor langt den er kommet i vekstfasen	Virkelig verdi
2014	Historisk kost	Virkelig verdi justert for hvor langt den er kommet i vekstfasen	Virkelig verdi
2013	Historisk kost	Virkelig verdi justert for hvor langt den er kommet i vekstfasen	Virkelig verdi
2012	Historisk kost	Virkelig verdi justert for hvor langt den er kommet i vekstfasen	Virkelig verdi
2011	Historisk kost	Virkelig verdi justert for hvor langt den er kommet i vekstfasen	Virkelig verdi
2010	Historisk kost	Virkelig verdi justert for hvor langt den er kommet i vekstfasen	Virkelig verdi
2009	Historisk kost	Virkelig verdi justert for hvor langt den er kommet i vekstfasen	Virkelig verdi
2008	Historisk kost	Virkelig verdi justert for hvor langt den er kommet i vekstfasen	Virkelig verdi
2007	Historisk kost	Virkelig verdi justert for hvor langt den er kommet i vekstfasen	Virkelig verdi
2006	Historisk kost	Historisk kost	Virkelig verdi

Grieg/Priskilde	Markedspris (Fishpool)	Markedspris (Ikke oppgitt hvor)	Benyttet egne priser
2015	X		
2014		X	
2013		X	
2012		X	
2011		X	
2010	X	X	
2009	X	X	
2008	X	X	
2007		X	
2006			
2005			
2004			

Grieg/Spørsmål	Blir det opplyst om rømming?	Blir det opplyst om dødelighet?	Blir det opplyst om unormal dødelighet?	Blir det opplyst om spesifikke sykdommer iht. unormal dødelighet?
2015			X	X
2014			X	X
2013				
2012				
2011				
2010				
2009				
2008				
2007	X		X	
2006				
2005				
2004				